

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΑΡΑΝΤΑΥΓΑ ΕΥΤΕΡΠΗ
Α.Μ 20543

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Θέμα εργασίας: Ο ρόλος και η επίδραση των γονέων στις επιδόσεις των εφήβων.

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Επιβλέπουσα: Κα Σαΐτη Άννα-Επίκουρη καθηγήτρια
Μέλη: Κα Θεοδοροπούλου Ελένη-Επίκουρη καθηγήτρια
Κος Τσίτουρας Αναστάσιος- Επίκουρος καθηγητής

Αθήνα, 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7

Κεφάλαιο 1ο

“Ο ρόλος κι η επίδραση των γονέων στις επιδόσεις των εφήβων”

1.1 Δομή και λειτουργία της οικογένειας.....	9
1.2 Ο ρόλος και η επίδραση της εργαζόμενης γυναίκας στο παιδί της-έφηβος.....	12
1.3 Οι διαφορές στο ρόλο που διαδραματίζει ο πατέρας σε σχέση με αυτόν της μητέρας στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης του εφήβων.....	13
1.4 Η οικογένεια ως κατευθυντήριος και επικουρικός παράγοντας στην εξέλιξη της επίδοσης των εφήβων.....	14
1.5 Τα είδη συμπεριφοράς των γονέων.....	15
1.6 Ο ρόλος του γονέα στην αυτοαντίληψη.....	18
1.7 Η αυτό-αντίληψη και η σχολική επίδοση.....	20
1.8 Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική επίδοση των μαθητών και η προσαρμογή συμπεριφοράς των γονέων.....	22
1.9 Το μορφωτικό επίπεδο των γονιών και η συμβολή του.....	25
1.10 Ο ρόλος του επαγγέλματος των γονιών.....	30
1.11 Τρόποι επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας.....	36
1.12 Επαφή και ανάπτυξη συνεργατικής σχέσης με το σχολείο.....	37
1.13 Παράγοντες που αφορούν το σχολείο.....	38
1.14 Γονεϊκή εμπλοκή στη βοήθεια και την υποστηρικτική διαδικασία ενίσχυσης των επιδόσεων του εφήβου.....	40
1.15 Ανάπτυξη ενδιαφερόντων και ενασχολήσεων των εφήβων.....	41

Κεφάλαιο 2ο

«Εξειδικευμένοι παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση του εφήβου στο σχολείο»

2.1 Ηλικία και φύλο του παιδιού.....	42
2.2 Επίδοση του παιδιού.....	42
2.3 Παράγοντες που αφορούν τον έφηβο μαθητή.....	43
2.4 Παράγοντες που οδηγούν σε κακή σχολική επίδοση.....	44

2.5 Παράγοντες που οδηγούν σε καλές σχολικές επιδόσεις.....	47
---	----

Κεφάλαιο 3^ο

ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Μεθοδολογία έρευνας.....	49
--------------------------	----

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου.....	51
--	----

4.2 Έλεγχος συσχετίσεων.....	74
------------------------------	----

Κεφάλαιο 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	85
-------------------	----

Πρόλογος

Στο πλαίσιο της φοίτησης μου στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας εκπονήθηκε η παρούσα πτυχιακή μελέτη, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009, με θέμα: ***Ο ρόλος κι η επίδραση των γονέων στις επιδόσεις των εφήβων.***

Η επίδραση της οικογένειας στην επίδοση των εφήβων στο σχολείο αποτελεί μέγιστης σημασίας θέμα που απασχολεί τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς αλλά και πολλούς ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με το συγκεκριμένο θέμα. Η επαφή μου με μαθήματα στο πανεπιστήμιο τόσο οικογενειακής φύσεως, όσο οικονομικά και παιδαγωγικά με ώθησαν στην επιλογή ενός τέτοιου είδους θέματος μιας και τα θέματα που μου έθεσε ως προτεινόμενα η κυρία Σαΐτη ήταν άκρως ενδιαφέροντα και ιδιαίτερως συναφή με τον πρωταρχικό μου στόχο. Σ' αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ όλους αυτούς που βοήθησαν στην αποπεράτωση της παρούσας μελέτης. Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να αποδώσω στην υπεύθυνη καθηγήτρια της μελέτης μου κυρία Σαΐτη Άννα, καθώς και στα μέλη της τριμελούς επιτροπής, κυρία Θεοδωροπούλου Ελένη και κύριο Τσίτουρα Αναστάσιο. Τέλος, ευχαριστίες αποδίδω στους γονείς μαθητών της Γ΄ Γυμνασίου στην περιοχή της Δραπετσώνας, του Βραχατίου και Λεχαίου Κορινθίας για την βοήθεια τους στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Χωρίς την συμμετοχή των γονιών που συνεργάστηκαν και αφιέρωσαν το χρόνο τους, η ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μελέτης δε θα ήταν εφικτή. Σε όλους αυτούς αποδίδω ένα μεγάλο ευχαριστώ.

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να επιχειρήσει να προσδιορίσει και να διερευνήσει τους καθοριστικούς παράγοντες της γονικής επιρροής μέσω στοιχείων που συλλέχθηκαν από 80 γονείς νέων ηλικίας δεκατεσσάρων ετών. Παλαιότερα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι Έλληνες γονείς καθοδηγούν τα παιδιά τους να προαχθούν στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και όχι στην τεχνική για πολλούς λόγους αλλά κυρίως διότι θεωρούν ότι η επιλογή της τεχνικής εκπαίδευσης αποτρέπει τα παιδιά από τη συνέχιση των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θεωρούσαν ότι η ελληνική δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση παρέχει χαμηλό επίπεδο σπουδών και ότι υπάρχουν ελάχιστες ευκαιρίες για τη μετέπειτα σταδιοδρομία των νέων.

Δεδομένων των παραπάνω χαρακτηριστικών-κινήτρων, συγκεκριμένα σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να καταγραφούν ο ρόλος και η επίδραση των γονέων στην απόδοση και την εξέλιξη επίδοσης των εφήβων.

Σύμφωνα με τα εμπειρικά αποτελέσματα διαπιστώνεται ότι τα παραπάνω έρχονται σε αντίθεση σε σχέση με κάποια στοιχεία που αφορούν στην άποψη των γονέων για τα τεχνικά σχολεία. Αναλυτικότερα θα καταγραφεί η τοποθέτησή τους ως προς τούτο παρακάτω. Πέραν αυτού φαίνεται ότι οι γονείς των παιδιών της ηλικίας που εξετάζουμε (14 ετών) είναι κατά πλειοψηφία νέοι, με υψηλό επίπεδο μόρφωσης. Εργάζονται οι περισσότεροι από 5-8 ώρες την ημέρα όπως ο κάθε μέσος Έλληνας αλλά παρόλα αυτά αξιοσημείωτη μερίδα στέλνει τα παιδιά της σε ιδιωτικό σχολείο προσδοκώντας παροχή υψηλού επιπέδου σπουδών μολονότι το εισόδημα των περισσότερων από τους ερωτηθέντες δεν ξεπερνά τις 17.000 ευρώ ετησίως. Ασκούν καθημερινό έλεγχο στο παιδί τους σε σχέση πάντα με τα μαθήματά του, το βοηθούν με αυτά, ασχολούνται συνολικά με τη φροντίδα και ανατροφή του. Το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων ενώ επιθυμεί το παιδί του να ακολουθήσει τη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν αντιτίθεται στις προθέσεις του για τις μελλοντικές του σπουδές και δεν πιστεύει ότι περιορίζονται οι επαγγελματικές του ευκαιρίες αν επιλέξει να συνεχίσει τις σπουδές του πηγαίνοντας σε τεχνικό σχολείο αφού και μέσω αυτού μπορεί μετέπειτα να μεταπηδήσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για να μπορέσουν

να ανταπεξέλθουν στις μαθητικές-ακαδημαϊκές απαιτήσεις της εποχής ξοδεύουν αρκετά χρήματα για τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους (κυρίως σε φροντιστήρια). Παρότι το κάνουν αδιαμαρτύρητα θεωρούν ελλιπές το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και σημειώνουν ότι δεν παρέχει σπουδές υψηλής ποιότητας.

Εισαγωγή

Η οικογένεια και η εκπαίδευση είναι απ' τους σημαντικότερους θεσμούς που αναπτύχθηκαν στις κοινωνίες, και δη στις σύγχρονες και αναπτυγμένες, οι οποίες συμβάλουν με μοναδικό τρόπο στην διατήρηση αλλά και στην οργάνωση αυτών.

Η οικογένεια είναι ένας έμψυχος οργανισμός που ανήκει σε ένα ευρύτερο κοινωνικά σύστημα και συνεπώς επηρεάζεται απ' αυτό . Η οικογένεια λειτουργεί σαν πρότυπο έναντι του εφήβου και ενώ αυτός μεγαλώνει προικίζεται με τις αξίες και ενστερνίζεται πολλές απ' τις αρχές της οικογένειας του.

Οι γονείς και το οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνουν οι νέοι είναι υπεύθυνοι σε μεγάλο βαθμό για την προσωπικότητα, το χαρακτήρα, τις ηθικές αξίες, τον τρόπο σκέψης αλλά και τις απλές συνήθειες του εφήβου.

Το οικογενειακό περιβάλλον επίσης είναι υπεύθυνο για τη σχέση που θα αποκτήσει το παιδί με το σχολείο, τόσο με το σχολικό περιβάλλον όσο και με σχολικά αντικείμενα. Η σχολική επίδοση όμως είναι μία μεταβλητή εξαρτημένη από πολλές άλλες.

Κατ' αυτόν τον τρόπο λοιπόν, η σχολική επίδοση στη συγκεκριμένη έρευνα δε θα εξεταστεί σε σχέση με ένα παράγοντα αλλά με ένα σύμπλεγμα παραγόντων οι οποίοι αλληλοεπηρεάζονται.

Αναλυτικότερα θα γίνει ειδική μνεία στο κύριο μέρος της εργασίας στην οικογένεια και στο πώς αυτή υπάρχει και αναπτύσσεται ως θεσμός. Συγκεκριμένα θα αναπτυχθούν ενότητες που αφορούν τη συμπεριφορά του πατέρα και στο πώς εκείνος συμβάλλει στη διαμόρφωση της διεύρυνσης της προσωπικότητας του εφήβου, θα σχολιαστεί διεξοδικά ο αντίστοιχος ρόλος της μητέρας κι ακόμη σημαντικότερα, της εργαζόμενης μητέρας. Επίσης λόγω της γενικής παραδοχής ότι η μητέρα, οι απόψεις κι οι στάσεις της ως προς τη συμπεριφορά της στα εφηβικής ηλικίας παιδιά της, διαφέρουν κατά πολύ σε σχέση με αυτές του πατέρα, θα μελετηθούν κι οι αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ τους. Εντέλει, στο πρώτο και εισαγωγικό μέρος του θεωρητικού κορμού της εργασίας, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε μέσω των

παρακαταθηκών που διαθέτουμε από βιβλιογραφικές αναφορές, τα λάθη στα οποία συχνά υποπίπτουν οι γονείς κατά την προσπάθεια συθέμελης και άρτιας διαπαιδαγώγησης των παιδιών τους.

Στη δεύτερη ενότητα, η οποία είναι και η αναλυτικότερη του θεωρητικού πλαισίου, θα γίνει ενδελεχής ανάπτυξη και έρευνα της γονικής αντίληψης για την επιρροή τους στις ακαδημαϊκές επιδόσεις των παιδιών τους. Θα παρατεθούν ενότητες που θα αφορούν θέματα όπως το πώς λειτουργεί η οικογένεια ως κατευθυντήριο και επικουρικός παράγοντας στην εξέλιξη της επίδοσης των εφήβων.

Θα μελετηθούν τα είδη συμπεριφοράς των γονέων, ο ρόλος του γονέα στην αυτοαντίληψη, η αυτό-αντίληψη και η σχολική επίδοση, οι παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική επίδοση των μαθητών και η προσαρμογή συμπεριφοράς των γονέων, το μορφωτικό επίπεδο των γονιών και η συμβολή του, ο ρόλος του επαγγέλματος των γονιών, οι τρόποι επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας, η επαφή και ανάπτυξη συνεργατικής σχέσης με το σχολείο, οι παράγοντες που αφορούν το σχολείο, η γονεϊκή εμπλοκή στη βοήθεια και την υποστηρικτική διαδικασία ενίσχυσης των επιδόσεων του εφήβου, η εποπτεία σχολικής συμπεριφοράς των γονέων στους εφήβους, ο έλεγχος και εποπτεία της εξωσχολικής τους συμπεριφοράς, η βοήθεια στην κατ' οίκον εργασία και μελέτη των παιδιών και καταληκτικά η ανάπτυξη ενδιαφερόντων και ενασχολήσεων των εφήβων.

Στη συνέχεια για την πληρότητα του θεωρητικού μέρους γίνεται ειδική αναφορά σε εξειδικευμένους παράγοντες όπως η ηλικία και το φύλο του παιδιού, η επίδοση του παιδιού (εξειδικευμένα για τον έφηβο), οι παράγοντες που αφορούν τον έφηβο μαθητή, οι παράγοντες που οδηγούν σε κακή σχολική επίδοση και στο τέλος ως σημαντικότερο όλων τους παράγοντες που οδηγούν σε καλές σχολικές επιδόσεις.

Κατά το τελευταίο μέρος στο οποίο εντάσσονται οι αναλύσεις των συχνοτήτων των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων διεξάγεται η επί του πρακτέου διερεύνηση και μελέτη των εκροών των αναλύσεων. Στη συνέχεια πραγματοποιούνται οι σημαντικότερες συσχετίσεις (χ^2) σε συνδυασμό με τους πίνακες διπλής εισόδου και ο απαραίτητος σχολιασμός αυτών. Εν κατακλείδι, στο τέλος της εργασίας ενσωματώνεται το παράρτημα με το ερωτηματολόγιο που δόθηκε προς συμπλήρωση.

Κεφάλαιο 1ο

1.1 Δομή και λειτουργία της οικογένειας.

Γενικά αποδεκτό είναι ότι σε μια κοινωνία πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ αγάπης και εξουσίας, μεταξύ αλληλεγγύης και ανταγωνισμού. Στην οικογενειακή κοινωνία, οι ρόλοι αυτοί αναλαμβάνονται από τέσσερα πρόσωπα: τον πατέρα, την μητέρα, τα παιδιά και το σπίτι. Σήμερα σ' αντίθεση με παλιότερα, συναντάμε την πυρηνική οικογένεια, η οποία αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά, χωρίς άλλους συγγενείς. Οι παραπάνω, λοιπόν, ρόλοι αναλαμβάνονται από αυτά τα συγκεκριμένα πρόσωπα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο καθένας ρόλος αντιπροσωπεύει και αντιστοιχεί στο ίδιο πρόσωπο.

Κάποιες βασικές λειτουργικές αρχές που επιτελεί η οικογένεια είναι οι εξής (Χέλμουτ , 1989):

- ❖ Αναπαραγωγή
- ❖ Διαμόρφωση κατάλληλων περιβαλλοντικών όρων για τη διαβίωση των νέων και την ανάπτυξή τους
- ❖ Μετάδοση του πολιτισμού, παροχή των αναγκαίων μορφωτικών αγαθών, κατάλληλη συμπεριφορά για να μπορούν οι νέοι να συναναστρέφονται με τον κοινωνικό τους περίγυρο. (Helmut , 1989)

Όλα τα παραπάνω εξαρτώνται από την προέλευση των γονιών, -την τάξη απ' όπου προέρχονται- και τις προσδοκίες τους για την ανάπτυξη και το μέλλον των παιδιών τους.

Έτσι, στην εργατική τάξη, κυρίαρχη ιδέα αγωγής είναι η υπόληψη και η τιμή για τα παιδιά, ενώ για την μεσαία και την ανώτερη κοινωνική τάξη κυρίαρχη ιδέα για την ανατροφή των παιδιών είναι ο αυτοέλεγχος και ο αυτοσεβασμός. (Helmut, 1989). Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη των παιδιών, το οποίο οφείλει να το διεκπεραιώσει η οικογένεια, είναι η κοινωνικοποίηση του παιδιού, η ομαλή δηλαδή

ένταξη στην κοινωνία και στους κανόνες της. Αυτή την τόσο σημαντική λειτουργία της οικογένειας δεν την αναλαμβάνει ο ένας από τους δύο γονείς, αλλά και οι δύο πρέπει να βοηθήσουν στην κοινωνική τοποθέτηση του παιδιού τους, μιας και οι δύο είναι συνυπεύθυνοι γι αυτό.

Γεγονός όμως είναι ότι από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης έχουν χαθεί κάποιες σημαντικές λειτουργίες που επιτελούσε η οικογένεια. Παρ' όλα αυτά, έχουν παραμείνει κάποιες διαχρονικές λειτουργίες της, ως σήμερα. Αυτές είναι (Κορώση, 1991)

- ❖ Κοινωνικοποίηση των παιδιών και ομαλή τοποθέτησή τους στην κοινωνία, κάτι που ίσχυε εξ αρχαιοτάτων χρόνων
- ❖ Υπάρχει στήριξη μεταξύ των μελών της οικογένειας, σε οποιοδήποτε πρόβλημα υπάρξει και σε οποιαδήποτε ανάγκη βρεθεί κάποιο μέλος.
- ❖ Γίνεται εμπολιτισμοποίηση των νέων μελών με την εκμάθηση των ηθών και των εθίμων της κοινωνίας που ζουν, ώστε να προσαρμόζονται πιο εύκολα σ' αυτήν.
- ❖ Κάθε φορά που η κοινωνία αλλάζει πολιτικά, πολιτισμικά, οικονομικά, αλλάζει και η ταυτότητα της οικογένειας, αλλάζουν τα ιδανικά της αγωγής και ο τρόπος άσκησης της. (Κορώση, 1991)

1.2 Ο ρόλος και η επίδραση της εργαζόμενης γυναίκας στο παιδί της-έφηβο

Η μητέρα είναι ένα πρόσωπο πολυμελετημένο και αυτό γιατί από πολλούς ερευνητές θεωρείται η σημαντικότερη ύπαρξη στη ζωή του παιδιού. Παλαιότερη έρευνα (Μαρκαντώνη – Ρήγα, 1991) έχει δείξει ότι η μητέρα είναι εκείνη που επενδύει σχεδόν όλο τον περισσευούμενό της χρόνο στο παιδί της. Είναι εκείνη η οποία έχει την πρώτη μέριμνα για την επίδοση του παιδιού της, φροντίζει να ενημερώνεται απ' τους καθηγητές ανά τακτά χρονικά διαστήματα, είναι η πρώτη που εντοπίζει τυχόν δυσχέρειες στην ακαδημαϊκή πορεία του παιδιού της ελέγχοντάς το διεξοδικότατα με τα μαθήματα του και είναι η πρώτη επίσης που μαζί με το παιδί της αποφασίζει για το ποια και πόσα φροντιστήρια χρειάζεται και πρέπει να παρακολουθήσει. Η μητέρα σπάνια θα παραμελήσει το παιδί της για να αφιερώσει χρόνο για τον εαυτό της και αυτό είναι ουσιαστικά ένα απ' τα σημαντικότερα στοιχεία που τη διαφοροποιούν ως προσωπικότητα από τον πατέρα. Οι στον οικιακό χώρο απασχολούμενες μητέρες στο παρελθόν, σπαταλούσαν σχεδόν όλο τον ελεύθερό τους χρόνο για να φροντίσουν το σπίτι και το παιδί τους (Χριστοδουλίδη, 2000). Οι τότε περιορισμένες απαιτήσεις, αφού οι απασχόληση σε εργασία εκτός των οικιακών την προηγούμενη δεκαετία ήταν σαφώς μικρότερη (Φραγκουδάκη, 1985), τους επέτρεπαν να ασχοληθούν σχεδόν εξ ολοκλήρου με τα παιδιά τους. Οι μητέρες με υψηλό μορφωτικό υπόβαθρο ασχολούνταν ενδελεχώς με την κατ' οίκον βοήθεια των παιδιών τους στα μαθήματα ενώ οι υπόλοιπες φρόντιζαν ώστε να συμπαρίστανται συθέμελα στα παιδιά τους και να τα υπηρετούν πιστά ασχολούμενες με τη διατροφή τους, την αγωγή τους κ.α θεωρώντας ότι έτσι συνεισέφεραν ξεκουράζοντάς τους τουλάχιστον. Συνεπώς παρατηρούμε ότι ο ρόλος της μητέρας είναι ο πλέον υποστηρικτικός σε ψυχολογικό και σε επίπεδο καθημερινής διαβίωσης αφού μεριμνά για όλα εκείνα που αφορούν στο παιδί της και το επιβλέπει καθημερινά και πολλή περισσότερη φροντίδα σε σχέση με τον πατέρα που ο ρόλος του είναι τυπικότερος (φέρει την οικονομική ευθύνη για τον νέο) χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ενδιαφέρεται λίγο. Ουσιαστικά «αφήνει» το κύριο μέρος της διαπαιδαγώγησης του παιδιού στη μητέρα. (Λυκιαρδοπούλου, 1996)

Είναι βέβαιο, ότι ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς μεγαλώνουν τα παιδιά τους επηρεάζεται από το μορφωτικό τους επίπεδο ενώ ταυτόχρονα επηρεάζει άμεσα την

προσωπικότητα των παιδιών και συνεπώς έμμεσα την σχολική τους επιτυχία. Η επίδραση της οικογένειας και κυρίως της μητέρας όπως προαναφέρθηκε είναι καθοριστική για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού (Μαρκαντώνη – Ρήγα, 1991). Στην οικογένεια το παιδί αποκτά την πρώτη κοινωνική μάθηση. Η ικανοποίηση των βασικών αναγκών του παιδιού από τη μητέρα εξυπηρετεί τη δημιουργία καλών σχέσεων μητέρας -παιδιού στοιχεία που το συνδέουν και με τ' άλλα τα άλλα άτομα του περιβάλλοντός του.

Νεότερη έρευνα έχει δείξει (Clarke – Stewast, 1998) ότι οι εργαζόμενες μητέρες ασχολούνται 40 ώρες με την εργασία και 36 ώρες ασχολούνται με τις δουλειές του νοικοκυριού, με τα παιδιά και τον σύζυγο μέσα στην εβδομάδα. Οι γυναίκες με τέτοιο ωράριο προσπαθούν να ισορροπήσουν τους ρόλους τους και τις καταστάσεις. Λίγες όμως είναι αυτές που καταφέρνουν να κρατήσουν τις ισορροπίες. Επίσης, έχοντας πιεσμένο πρόγραμμα, αγχώνονται και δεν απολαμβάνουν τις στιγμές που αφιερώνουν στα παιδιά τους διότι όταν το κάνουν είναι κυρίως για βοηθητικούς λόγους σε κάποια από τα μαθήματά τους αφού τα μαθήματα της περίπτωσης που εξετάζουμε δευτέρας-τρίτης γυμνασίου είναι αυξημένων απαιτήσεων στις οποίες δε μπορούν κάποιες από τις μητέρες να ανταπεξέλθουν και λόγω μειωμένου γνωστικού επιπέδου και λόγω των αισθημάτων κούρασης και οκνηρίας από τα οποία διακατέχονται συνήθως μετά τη δουλειά. Τα παιδιά από την πλευρά τους νιώθουν παραμελημένα και μόνα, κι έχουν έντονη την ανάγκη να επικοινωνήσουν και να βελτιώσουν τη σχέση που έχουν μαζί τους.

Πολλές είναι αυτές που νιώθουν ένοχες και ότι δεν είναι καλές μητέρες μιας και δεν περνούν πολύ χρόνο με τα παιδιά τους. Βέβαια λύσεις για την αναπλήρωση της επικοινωνίας υπάρχουν, όπως η ενασχόληση κατά το υπόλοιπο της ημέρας εποικοδομητικά με τα παιδιά, με τη συζήτηση όλων των προβλημάτων των παιδιών και η παροχή συμβουλών και λύσεων, η βοήθεια στα μαθήματα. Εν ολίγοις πρέπει να δείχνουν τεράστιο ενδιαφέρον για τον τρόπο ζωής του παιδιού τους και να ασχολούνται συνέχεια μαζί του, όσο βέβαια τους επιτρέπουν οι δυνάμεις και η αντοχή τους. (Clarke – Stewast, 1998)

1.3 Οι διαφορές στο ρόλο που διαδραματίζει ο πατέρας σε σχέση με αυτόν της μητέρας στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης του εφήβου.

Στις περισσότερες οικογένειες τα παιδιά έχουν διαφορετική αλληλεπίδραση με το γονιό του κάθε φύλου. Η μητέρα και ο πατέρας έχουν διαφορετική επιρροή και συνεισφορά στην ανάπτυξη των παιδιών και στην απόκτηση της κατάλληλης για το φύλο τους συμπεριφοράς. Αν και ο πατέρας είναι ένα σημαντικό πρόσωπο για το παιδί, που λειτουργεί ως μοντέλο για μίμηση και ταύτιση, ο ρόλος του είναι δευτερεύοντας σε σύγκριση με το ρόλο της μητέρας. Οι περισσότεροι θεωρούν ότι ο πιο σημαντικός ρόλος του πατέρα είναι ο οικονομικός και οι ίδιοι οι πατέρες θεωρούν ότι αν έχουν εκπληρώσει τις οικονομικές υποχρεώσεις προς τα παιδιά τους, είναι καλοί πατέρες (Θεοφυλάκτου, 1995). Η κοινωνία μας η ίδια δίνει έμφαση στο διαφορετικό ρόλο του πατέρα κρατώντας τους άνδρες μακριά από τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα ο πατέρας να μην έχει τις ίδιες ευκαιρίες όπως η μητέρα, να συμμετέχει δηλαδή ενεργά στη βοήθεια και τη μαθησιακή επικουρία των παιδιών. Ακόμα και όταν δουλεύουν και οι δύο γονείς, η μητέρα είναι αυτή που παραλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας των παιδιών για τις υποχρεώσεις τους στο σχολείο. Ο ρόλος της μητέρας, γενικά έχει μελετηθεί εκτεταμένα (Ιμβριώτη, 1985). Ενώ αντίθετα, οι κοινωνιολόγοι δεν μελετούν το ρόλο του πατέρα τόσο διεξοδικά και άμεσα όπως το ρόλο της μητέρας (Αποστολόπουλος, 1998). Η επιστροφή του πατέρα στο σπίτι είναι συνήθως ένα ευχάριστο γεγονός, αφού ο πατέρας είναι αυτός που εργάζεται, ενώ η επιστροφή της μητέρας όταν δουλεύει, συνήθως συνοδεύεται με τα δυσάρεστα καθήκοντα της ημέρας. Πρέπει ο πατέρας αργότερα να ασχολείται σε καθημερινή βάση με τη συμμετοχή του στη βοήθεια των σχολικών μαθημάτων των παιδιών και για να ξεκουράζει τη μητέρα, αλλά και το παιδί να νιώθει τη συνεχή παρουσία και των δύο γονιών στο σπίτι ως καθοριστικό παράγοντα συμβολής τους στην απόδοσή του.

1.4 Η οικογένεια ως κατευθυντήριος και επικουρικός παράγοντας στην εξέλιξη της επίδοσης των εφήβων.

Η οικογένεια αποτελεί για τον έφηβο την πρώτη του πηγή πληροφόρησης, το πρωταρχικό μοντέλο ζωής που του παρέχει στοιχεία για το πώς θα κατακτήσει την γνώση, την εμπειρία, τις σχέσεις του με τον κόσμο. Οι γονείς είναι οι πρώτοι του οδηγοί- δάσκαλοι που θα βοηθήσουν το παιδί να επικοινωνήσει, να γνωρίσει, να μάθει και να διαμορφώσει τις προσωπικές και πολιτισμικές του αντιλήψεις και αξίες (Collins, 1990, Stevenson & Lee, 1990). Αυτή θα λειτουργήσει για τον έφηβο ως ένα πολιτιστικό και ψυχολογικό πρότυπο. Η δύναμη της οικογένειας και ειδικότερα ο ρόλος που διαδραματίζουν οι γονείς στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και στην ανάπτυξη του παιδιού είναι σπουδαιότατος. Αναλυτικότερα, οι συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας, το κοινωνικοπολιτισμικό της στάτους, η οικονομική κατάσταση, το είδος της μόρφωσης και των εμπειριών των γονέων, οι κοινωνικές τους αξίες και αντιλήψεις και τα προσφερόμενα γονικά πρότυπα στο παιδί μας πληροφορούν και μας επιβεβαιώνουν για τη δυναμική επίδραση της οικογένειας στη ζωή, στην ανάπτυξη, εξέλιξη και φυσικά απόδοση του εφήβου στο σχολείο. Μέσα σ' αυτό το κλίμα όλοι αναφερόμαστε στην οικογένεια, τον πρώτο σύμμαχο της σχολικής ζωής του παιδιού ή για το γνώριμο προστατευτικό και ειρηνικό της περιβάλλον.

Κι ενώ λοιπόν οι γονείς αντιμετωπίζουν καθημερινά σοβαρά προβλήματα και πιέσεις που τους καθιστούν ολοένα και λιγότερο διαθέσιμους να συμμετέχουν στην ακαδημαϊκή ζωή των παιδιών τους, σήμερα υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη από ποτέ να αναμειχθούν σε θέματα που αφορούν στη μόρφωση και εκπαίδευσή τους (Stevenson & Lee, 1990). Πράγματι, η μελέτες έχουν δείξει (Stevenson & Lee, 1990) που αφορούν στην αποτελεσματικότητα του σχολείου, ότι πρόκειται για το αποτέλεσμα μιας σύνθετης αλληλεπίδρασης πολλών παραγόντων ανάμεσα στους οποίους και το οικογενειακό περιβάλλον του εφήβου.

Σημαντικά ερευνητικά δεδομένα (Stevenson & Lee, 1990) μας τονίζουν ότι όταν οι γονείς συμμετέχουν στην εκπαίδευση του παιδιού τους το αποτέλεσμα είναι η αύξηση των επιδόσεων του μαθητή και η βελτίωση των στάσεων του απέναντι στη μάθηση.

1.5 Τα είδη συμπεριφοράς των γονέων.

Στο πλαίσιο της σημερινής πυρηνικής οικογένειας έχει διαπιστωθεί ότι οι κοινωνικές σχέσεις γονέων και παιδιών έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη βελτίωση της απόδοσης των νέων. Οι σχέσεις αυτές καθορίζονται από δύο κυρίως διαστάσεις της συμπεριφοράς των γονέων (Winnicott, 1984).

- ❖ Συναισθηματική διάσταση, η οποία κυμαίνεται από την αγάπη μέχρι την εχθρότητα. Οι γονείς δηλαδή μπορεί να αποδέχονται το παιδί (έφηβο), να το περιβάλλουν με αγάπη (για πολλούς βέβαια λόγους) ή να τηρούν απέναντι του αρνητική, ψυχρή και απορριπτική στάση.
- ❖ Διάσταση ελέγχου, η οποία αναφέρεται στο βαθμό κατά τον οποίον οι γονείς επηρεάζουν, κατευθύνουν, ελέγχουν ή υπαγορεύουν στο παιδί τους τη συμπεριφορά την οποία πρέπει να επιδειξεί σε συγκεκριμένες περιστάσεις. Η διάσταση αυτή μπορεί να κυμαίνεται από τον απόλυτο έλεγχο των γονέων μέχρι την απολύτως αυτόνομη συμπεριφορά του παιδιού .

Από τον τρόπο με τον οποίο συνδυάζονται οι δύο αυτές διαστάσεις καθορίζεται η εκάστοτε συγκεκριμένη συμπεριφορά των γονέων και διαμορφώνονται οι σχέσεις τους με το παιδί. Οι πιθανοί συνδυασμοί των δύο αυτών διαστάσεων είναι τέσσερις (Herbert, 1989):

- ❖ Αγάπη - έλεγχος (υπερπροστατευτικοί γονείς). Η σχέση χαρακτηρίζεται από στοργική διάθεση, αποδοχή των επιλογών και των κλίσεων του παιδιού. Οι γονείς δηλαδή αυτοί διακρίνονται για τη θετική στάση τους απέναντι στο παιδί, ταυτόχρονα όμως έχουν την τάση να θέτουν περιορισμούς στις προθέσεις του για αυτενέργεια και φραγμούς σε κάθε δική του δραστηριότητα και πρωτοβουλία. Με τον τρόπο αυτό ελέγχουν διαρκώς κάθε ενέργεια και κάθε μορφή συμπεριφοράς του παιδιού, που προσπαθούν να καθορίσουν οι ίδιοι. Ασχολούνται έτσι υπερβολικά με την επίδοσή του στα σχολικά μαθήματα και καλλιεργούν κλίμα υπερπροστασίας.

- ❖ Αγάπη - αυτονομία (δημοκρατικοί γονείς). Οι γονείς αυτοί συνδυάζουν τα θετικότερα στοιχεία: την αγάπη με την ελευθερία. Η ελευθερία βέβαια δεν έχει σχέση με την ασυδοσία. Πρόκειται για μια τάση των γονέων να παραχωρούν στα παιδιά τους την απαιτούμενη ελευθερία και να τα υποβοηθούν, ώστε να ικανοποιούν μόνα τους τις ανάγκες τους και να οδηγούνται τελικά στην αυτάρκεια, στην αυτοτέλεια και στην αυτονομία όσον αφορά τη διαχείριση του χρόνου τους και της δημιουργικής ενασχόλησής τους με τα μαθήματά τους. Οι γονείς αυτοί αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους με δημοκρατική διάθεση, συνεργάζονται με αυτά, προσφεύγουν συχνά στο διάλογο και στην ενθάρρυνση, τα επαινούν σε περίπτωση επιτυχίας και τα ενθαρρύνουν σε περίπτωση αποτυχίας.
- ❖ Εχθρότητα - έλεγχος (αυταρχικοί γονείς). Οι γονείς αυτοί διακρίνονται για την αρνητική στάση τους απέναντι στο παιδί. Απορρίπτουν τον έφηβο και το αντιμετωπίζουν με έλλειψη στοργής και ψυχρότητα. Βρίσκονται δηλαδή στον αντίποδα των γονέων της δεύτερης κατηγορίας. Αντί να συνεργάζονται με τα παιδιά τους είναι αυταρχικοί και εναντιώνονται σε κάθε δική τους ενέργεια και πρωτοβουλία. Συγγενεύουν αντίθετα με τους γονείς της πρώτης κατηγορίας ως προς το γεγονός ότι και οι δύο παρουσιάζουν έντονη την τάση να ασκούν έλεγχο. Στους υπερπροστατευτικούς γονείς ο έλεγχος γίνεται από υπερβολική αγάπη, ενώ στους αυταρχικούς από ψυχρότητα και αυταρχισμό. Οι γονείς αυτοί καταντούν σκληροί και βάνανσοι και προκαλούν συχνά αισθήματα πικρίας και απογοήτευσης στα παιδιά τους.
- ❖ Εχθρότητα – αυτονομία (φλεγματικοί γονείς). Οι γονείς αυτοί έχουν κοινό με τους γονείς της κατηγορίας (γ) το στοιχείο της άρνησης, της απόρριψης του παιδιού. Η απορριπτική αυτή στάση δεν συνδέεται ωστόσο στους γονείς αυτούς με έλεγχο αλλά με ψυχρή αδιαφορία και απραξία. Στο σημείο αυτό είναι διαμετρικά αντίθετοι με τους υπερπροστατευτικούς γονείς. Ενώ οι υπερπροστατευτικοί γονείς παρουσιάζουν την τάση να ενεργούν αυτοί για λογαριασμό των παιδιών τους, οι τελευταίοι είναι απαθείς και αδιάφοροι .

Είναι προφανές λοιπόν, ότι η ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων μέσα στην οικογένεια παίζει αποφασιστικό ρόλο στην τελική απόδοση και στην ανάπτυξη των εφήβων και αυτό γιατί οι επιδόσεις φαίνεται ότι εξαρτώνται και επηρεάζονται

καθοριστικά από τη συμβολή των γονέων ως μια διαμορφωτική πορεία βελτίωσης στις επιδόσεις. Έτσι καθεμιά από τις παραπάνω διαστάσεις επιδρά κατά τρόπο διαφορετικό και έχει διαφορετικά αποτελέσματα οργανωτικότητα και στην ανάπτυξη της ακαδημαϊκής προσωπικότητας των παιδιών.. Μ' άλλα λόγια όσο ευχάριστο και ασφαλές είναι το οικογενειακό περιβάλλον και όσο περισσότερα και πλουσιότερα ερεθίσματα προσφέρει στον έφηβο, τόσο περισσότερο του δημιουργεί τις προϋποθέσεις για καλύτερη ανάπτυξη της νοημοσύνης και της δημιουργικότητάς του.

Παίρνοντας υπόψη αυτά και άλλα συναφή ερευνητικά δεδομένα, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι ο ρόλος της οικογένειας στην ανάπτυξη της δημιουργικής-αποδοτικής ικανότητας ενός παιδιού είναι καθοριστικής σημασίας, αφού μέσα σ' αυτήν συντελείται η πρωτογενής κοινωνικοποίηση και, όπως πιστεύουν οι ειδικοί, τίθενται οι βάσεις για τη διανοητική του ανάπτυξη (Μάνος, 2000). Αν λοιπόν η δημιουργικότητα θεμελιώνεται σ' ένα γερό βάθρο γνώσεων, πάνω στο οποίο οικοδομείται στη συνέχεια με βασικά «υλικά» την ανεξαρτησία, την ευαισθησία στους ερεθισμούς, την ευρύτητα ενδιαφερόντων, την μεταρρυθμιστική κοινωνική διάθεση, την απόρριψη των εξωτερικών καταναγκασμών, τότε η οικογένεια, προκειμένου να θέσει τα θεμέλια για τη δημιουργική ανάπτυξη του παιδιού, πρέπει να του προσφέρει, όσο είναι δυνατόν, από τη μια μεριά ένα ευρύ φάσμα ερεθισμάτων και από την άλλη μια ατμόσφαιρα αγάπης, ανοχής, κατανόησης αλλά και διακριτικής καθοδήγησης και προστασίας .

Ειδικότερα, η σχέση με τον πατέρα είναι καθοριστική για τη διάσταση του μέλλοντος στον προσανατολισμό του παιδιού. Ιδιαίτερα μάλιστα για τα αγόρια είναι προφανώς πολύ σημαντική η δυνατότητα ταύτισης με τον πατέρα, ενώ η έλλειψή της μπορεί να έχει -εκτός των άλλων- και σοβαρές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της αποδοτικότητας. Εξίσου όμως και για τα δύο φύλα ο πατέρας αποτελεί το πρότυπο ταύτισης για το παιδί σχετικά με ό,τι αφορά τις επιδόσεις έξω από το σπίτι και την οικογένεια και επηρεάζει τη στάση του παιδιού απέναντι στην εργασία και στο επάγγελμα, την προσαρμογή στις απαιτήσεις της δημόσιας ζωής και της κοινωνίας (Μάνος, 2000)

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικές ερευνητικές προσπάθειες για τη μελέτη του θέματος της ανάπτυξης της αποδοτικότητας και των παραγόντων οι οποίοι την επηρεάζουν. Αναλογικά μάλιστα μπορούμε να πούμε ότι αυτό ισχύει και για την

Ελλάδα . Σε έρευνες (Herbert, 1989) που έχουν κατά καιρούς λάβει χώρα, έχει διαπιστωθεί, ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στο κοινωνικο-οικονομικό στρώμα της οικογένειας και στην απόδοση των εφήβων, όπως εξάλλου υπάρχει θετική συνάφεια ανάμεσα στο κοινωνικο-οικονομικό στρώμα της οικογένειας και στις σχολικές επιδόσεις των παιδιών σε επίπεδο σχολικής επιτυχίας.

1.6 Ο ρόλος του γονέα στην αυτοαντίληψη.

Στους σημαντικότερους περιβαλλοντικούς παράγοντες ανήκουν οι γονείς και ειδικότερα ο ιδιαίτερος τρόπος που αλληλεπιδρούν με το παιδί. Σύμφωνα με τον Burns(1982:43-49) «Η αυτοαντίληψη αποτελείται από όλες τις πεποιθήσεις και τις αξιολογήσεις που έχει κάποιος για τον εαυτό του. Αυτές οι πεποιθήσεις (αυτοεικόνες) και οι αξιολογήσεις (αυτοεκτίμηση) στην πραγματικότητα καθορίζουν όχι μόνο το ποιος είσαι, αλλά και το ποιος νομίζεις ότι είσαι, το τι νομίζεις ότι μπορείς να κάνεις και το τι νομίζεις ότι μπορείς να γίνεις». Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της αυτοαντίληψης διαδραματίζουν οι σημαντικοί άλλοι που αποτελούν ουσιαστικά το περιβάλλον του μαθητή (Καψάλη, 1986). Ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς ανατρέφουν τα παιδιά τους διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους και στη διαμόρφωση της αυτοαντίληψής τους. Στις οικογένειες που επικρατεί η αυταρχικότητα, η αδιαφορία, η έλλειψη αγάπης δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την αρνητική στάση του παιδιού απέναντι στον εαυτό του. Πρέπει βέβαια να τονιστεί ότι η σχέση ανάμεσα στη συμπεριφορά των γονέων και στη συμπεριφορά του παιδιού δεν είναι μονόδρομη αλλά, κυρίως, σχέση αλληλεπίδρασης (Καψάλη 1986). Για το λόγο αυτό δεν είναι εύκολη η εξαγωγή συμπερασμάτων για το ποιο είναι το αίτιο και ποιο το αιτιατό. Η επίδραση της οικογένειας στην αυτοαντίληψη του παιδιού είναι πιο έντονη κατά την πρώιμη παιδική ηλικία, διότι με την είσοδο του παιδιού στο σχολείο στους σημαντικούς άλλους προστίθενται οι δάσκαλοι και οι φίλοι. Έτσι, στην περίοδο της εφηβείας, η επίδραση των συνομηλίκων αυξάνεται δραματικά. Όμως παρά τις προσπάθειες που κάνουν οι έφηβοι για τη διεκδίκηση της αυτονομίας τους, εξακολουθούν να επιδιώκουν να παραμείνουν συνδεδεμένοι με την οικογένειά τους, και, κατά συνέπεια, η γονεϊκή υποστήριξη.

Έχουν προταθεί πολλές ταξινομήσεις στα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς των γονέων ως προς τη δόμηση της αυτοεικόνας του παιδιού. Οι Baumrind , Herbert, M. (Μάνου, 2001) διακρίνουν τους **επιτρεπτικούς γονείς** οι οποίοι έχουν πολύ λίγες απαιτήσεις από τα παιδιά τους, ασκούν ελάχιστο έλεγχο στη συμπεριφορά τους και σπάνια τα τιμωρούν. **Οι αυθεντικοί γονείς** θέτουν αυστηρούς κανόνες συμπεριφοράς αλλά ταυτόχρονα συζητούν με τα παιδιά τους και δίνουν μεγάλη σημασία στη λογική θεμελίωση των κανονισμών συμπεριφοράς και την επίλυση των προβλημάτων,

επίσης έχουν μεγάλες προσδοκίες από τα παιδιά τους, τις οποίες τις εκφράζουν συχνά και ενισχύουν τις επιτυχίες τους. Τέλος, **οι αυταρχικοί γονείς** ασκούν ασφυκτικό έλεγχο πάνω στη συμπεριφορά των παιδιών τους, την οποία προσπαθούν να επηρεάσουν και να κατευθύνουν σύμφωνα με το δικό τους σύστημα αξιών. Έχουν πολλές απαιτήσεις από τα παιδιά τους και αναμένουν από αυτά σκληρή εργασία, σεβασμό και αναντίρρητη υπακοή (Πίνακας 1).

Περιγραφή των γονέων ανάλογα με τον τύπο του ελέγχου που ασκούν στα παιδιά τους σύμφωνα με το θεωρητικό σχήμα της Baumrind (Ζαφειροπούλου, 2005)

Τύπος	Περιγραφή
Επιτρεπτικός	Έχει πολύ λίγες απαιτήσεις από τα παιδιά του, ασκεί ελάχιστο έλεγχο στη συμπεριφορά τους και σπάνια τα τιμωρεί.
Αυθεντικός	Δίνει σαφείς οδηγίες συμπεριφοράς αλλά ταυτόχρονα συζητάει με τα παιδιά του και δίνει μεγάλη σημασία στη λογική θεμελίωση των κανονισμών συμπεριφοράς και των πρακτικών επίλυσης των προβλημάτων. Επίσης έχει μεγάλες προσδοκίες από τα παιδιά του, τις οποίες συχνά τις εκφράζει. Χαίρεται και ενισχύει τις επιτυχίες των παιδιών του.
Αυταρχικός	Ασκεί ασφυκτικό έλεγχο πάνω στη συμπεριφορά των παιδιών του, την οποία προσπαθεί να επηρεάσει και να κατευθύνει σύμφωνα με το δικό του σύστημα αξιών. Έχει πολλές απαιτήσεις από τα παιδιά του και αναμένει από αυτά σκληρή μετασχολική εργασία, σεβασμό και αναντίρρητη υπακοή.

1.7 Η αυτό-αντίληψη και η σχολική επίδοση.

Η αυτοαντίληψη είναι η γνωστική πλευρά της έννοιας του εαυτού και αντιπροσωπεύει μια δήλωση, μια περιγραφή ή μια πεποίθηση του ατόμου για τον εαυτό του (Μακρή-Μπότσαρη, 2001). Η αυτοεκτίμηση αναφέρεται σε πολλά επίπεδα ικανοτήτων του μαθητή και έχει να κάνει με την εικόνα του εαυτού του σε σχέση με το πώς εισπράττει και βιώνει την εκτίμηση των άλλων (συμμαθητών, δασκάλων, γονέων). Η πολυπλοκότητα της αναγνωστικής λειτουργίας και η μεγάλη σημασία της ως μέσου επικοινωνίας, απόκτησης γνώσεων, επαγγελματικής επιτυχίας του ατόμου, καθώς και οι συσχετίσεις της με συναισθηματικο-γνωστικές λειτουργίες όπως η αυτοαντίληψη έχει αναγνωρισθεί από πολύ νωρίς, ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης (National Institute for Literacy, 1998). Η χαμηλή αναγνωστική επίδοση, που παρατηρείται σε αρκετούς μαθητές σχολικής ηλικίας (14 ετών) αποτελεί παράγοντα κινδύνου, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει σε σχολική αποτυχία, απόρριψη από τους καθηγητές και τους συμμαθητές τους, χαμηλή αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση, προβλήματα συμπεριφοράς, σχολική εγκατάλειψη, ανεργία κλπ.

Πολλές φορές οι αναγνωστικές δυσκολίες των μαθητών δεν προέρχονται από κακή λειτουργία των μηχανισμών επεξεργασίας του λόγου, αλλά επειδή αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως μη ικανά άτομα για να τα καταφέρουν. Η αυτοαντίληψη επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο ο μαθητής-έφηβος αντιμετωπίζει το μαθησιακό υλικό καθώς και τις εμπειρίες της επιτυχίας ή αποτυχίας, που με τη σειρά τους επηρεάζουν την αυτοεκτίμησή του (Συγκολλίτου, 1997, Chapman, Lambourne & Silva, 1990).

Σύμφωνα με τον Higgins (1987), το σύνολο των αυτοαντιλήψεων του ατόμου περιλαμβάνει τρεις όψεις: α) τον πραγματικό εαυτό, β) τον ιδανικό εαυτό και γ) τον δεοντικό εαυτό. Πλήθος ερευνών (Chapman, Lambourne & Silva, 1990) υποστηρίζουν την άποψη ότι οι μαθητές που έχουν θετική εικόνα του εαυτού παρουσιάζουν υψηλότερη σχολική επίδοση και συγκεκριμένα έχει διαπιστωθεί η συσχέτιση της αυτοαντίληψης-αυτοεκτίμησης με διάφορες ικανότητες του μαθητή (π.χ. σχολική επίδοση, αναγνωστική ικανότητα, κ.ά.).

Ειδικότερα, η σύγχρονη έρευνα επισημαίνει ότι η αντίληψη για το βαθμό κοινωνικής αποδοχής του εφήβου από τους συνομηλίκους, καθώς και ο βαθμός στον οποίο ο μαθητής νιώθει ότι συνήθως κάνει αυτό που είναι σωστό και ότι γενικά έχει καλή συμπεριφορά, δηλαδή η αυτοαντίληψη του για τη διαγωγή-συμπεριφορά του, προσεγγίζεται τις περισσότερες φορές σε ισχυρό βαθμό από το μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας και γενικότερα τον παράγοντα οικογένεια (οικογενειακή δομή, μορφωτικο-οικονομικό επίπεδο, ειδικοί παράγοντες του οικογενειακού περιβάλλοντος, οικογενειακό υπόβαθρο) (Παρασκευόπουλος, 1983) .

1.8 Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική επίδοση των μαθητών και η προσαρμογή συμπεριφοράς των γονέων.

Η σχολική επίδοση ενός μαθητή ορίζεται ως η αξιολόγηση της απόδοσης του σε σχέση με την εκπαιδευτική διαδικασία (Παπαγεωργίου, 2008). Επομένως, επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική πράξη αλλά και στη γενικότερη διάπλαση της προσωπικότητας του παιδιού. Αρκετοί μαθητές παρουσιάζουν χαμηλή σχολική επίδοση και οι γονείς τους τις περισσότερες φορές αποδίδουν την αποτυχία του παιδιού τους σε «τεμπελιά» ή σε γενικότερη αδυναμία στα μαθήματα (Παπαγεωργίου, 2008). Η πραγματικότητα όμως βρίσκεται σε βαθύτερα αίτια. Οι συχνότερες αιτίες που οδηγούν σε χαμηλή σχολική επίδοση θεωρούνται οι ακόλουθες (Παπαγεωργίου, 2008, Ξυλογιαννοπούλου, 2003)

- ❖ Έλλειψη σχολικής ωριμότητας μπορεί να προκαλέσει στο παιδί αδυναμία παρακολούθησης των μαθημάτων του, δυσκολίες στην ανάγνωση και γραφή, φτωχό λεξιλόγιο, αδυναμία προσαρμογής στο περιβάλλον και στους κανόνες της τάξης, δυσκολία στις κοινωνικές συναναστροφές. Η σχολική ωριμότητα αφορά την εξέλιξη της νοημοσύνης του παιδιού, που ποικίλει από άτομο σε άτομο, τη συναισθηματική και κοινωνική του εξέλιξη και τη βιολογική του ωρίμανση (Παπαγεωργίου, 2008).
- ❖ Το αίσθημα ντροπής ή δειλίας είναι ένα χαρακτηριστικό αρκετών μαθητών και εκδηλώνεται με ένα συνεσταλμένο ύφος, την έλλειψη φιλικών σχέσεων, την απομόνωση και την αδυναμία συμμετοχής στις σχολικές δραστηριότητες.
- ❖ Η απουσία εσωτερικών κινήτρων δεν τοποθετεί την εκπαιδευτική διαδικασία και την αξία της γνώσης στην ορθή βάση.
- ❖ Ο τρόπος διδασκαλίας των εκπαιδευτικών αλλά και η συμπεριφορά τους απέναντι σε κάθε μαθητή χωριστά επηρεάζει καταλυτικά τη σχολική επίδοση των μαθητών. Η επίπληξη, η τιμωρία ή η αποφυγή από μέρους του εκπαιδευτικού προς το μαθητή δημιουργεί προβλήματα στην ψυχосύνθεση του μαθητή και μάλιστα όταν αυτές οι συμπεριφορές εκδηλώνονται μπροστά στους συμμαθητές του (Παπαγεωργίου, 2008). Έτσι, δημιουργούνται

επιθετικές συμπεριφορές, άγχος, προβλήματα ένταξης στο σύνολο, μαθησιακές δυσκολίες, ανασφάλεια, συναισθήματα απόρριψης και αποτυχίας. Σε γενικότερο πλαίσιο, όταν το σχολικό περιβάλλον δεν είναι υποστηρικτικό προς τους μαθητές, δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την εμφάνιση των παραπάνω συμπεριφορών.

- ❖ Ο οικογενειακός παράγοντας είναι πρωταρχικής σημασίας για την εμφάνιση χαμηλής σχολικής επίδοσης. Οι κουρασμένοι μαθητές, που δεν προσέχουν στο μάθημα, δε συζητούν εύκολα, έχουν μελαγχολική έκφραση και κλείνονται στον εαυτό τους είναι στοιχεία που επιβεβαιώνουν πολλές φορές την έλλειψη υποστήριξης και ενδιαφέροντος από την οικογένεια με απώτερο αποτέλεσμα την κακή σχολική επίδοση (Παπαγεωργίου, 2008, Ξυλογιαννοπούλου, 2003).
- ❖ Η ελλιπής φοίτηση με αρκετές απουσίες, χωρίς λόγο από το σχολείο μπορεί να είναι ένδειξη αρνητικής στάσης προς αυτό, που συνήθως χαρακτηρίζει τους μαθητές με χαμηλή επίδοση και οδηγούνται σε σχολική στασιμότητα ή εγκατάλειψη.
- ❖ Οι μαθησιακές δυσκολίες (οπτική ή ακουστική διάκριση, δυσλεξία κ.α.) οδηγούν αρκετές φορές σε χαμηλή σχολική επίδοση, καθώς δεν μπορεί να ακολουθήσει το ρυθμό μάθησης της υπόλοιπης τάξης.
- ❖ Το χαμηλό αίσθημα αυτοεκτίμησης επιδρά αρνητικά στην απόδοση ενός μαθητή. Έχει βρεθεί ότι η υψηλή αυτοεκτίμηση συνδέεται με υψηλή σχολική επίδοση και ότι η χαμηλή σχολική επίδοση έχει ως αποτέλεσμα τη χαμηλή αυτοεκτίμηση. Επομένως για να βελτιωθεί η χαμηλή σχολική επίδοση χρειάζεται η δημιουργία ισχυρής αυτοεκτίμησης και εμπιστοσύνης του μαθητή στις δυνάμεις του.
- ❖ Γονείς και καθηγητές ασκούν πολλές φορές ψυχική πίεση στα παιδιά για υψηλές επιδόσεις. Αν και η προώθηση στη μόρφωση έχει θετικά αποτελέσματα, όταν μετατρέπεται σε πίεση και υπερβολική απαίτηση έχει τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα και μπορεί να αγγίζει μέχρι και τη σχολική αποτυχία.

Πώς όμως μπορούμε να αντιμετωπίσουμε αυτές τις αιτίες που επιβραδύνουν τη σχολική ανάπτυξη του μαθητή και ποια είναι τα σημεία που οφείλουμε να προσέξουμε ιδιαίτερα (Παπαγεωργίου, 2008) :

- ❖ Σχετικά με τη σχολική ανωριμότητα, οι γονείς θα πρέπει πρωταρχικά να κατανοήσουν τη συμβολή της ανωριμότητας στη χαμηλή επίδοση του παιδιού και να μην την ανάγουν σε τεμπελιά ή αδιαφορία. Η ενθάρρυνση και οι ρεαλιστικές απαιτήσεις από τους γονείς σίγουρα είναι πολύ βοηθητικές. Τέλος η αξιολόγηση της κατάστασης από ειδικούς επιστήμονες μπορεί να οδηγήσει και στην καλύτερη αντιμετώπιση του προβλήματος.
- ❖ Οι μαθητές πρέπει να αποκτήσουν εσωτερικά κίνητρα, να κατανοήσουν δηλαδή την αξία της γνώσης και να μη βάζουν στόχους για να ικανοποιήσουν τους γονείς, τους δασκάλους ή για να πάρουν καλούς βαθμούς. Έρευνα έχει δείξει ότι τα εσωτερικά κίνητρα, όσο προχωράμε από το Δημοτικό προς το Λύκειο ελαττώνονται. Ένα βοηθητικό σχολικό περιβάλλον, λοιπόν διευκολύνει την ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων, ενώ παράλληλα οι γονείς μπορούν να ενισχύσουν αυτή την ανάπτυξη συνδέοντας την γνώση και τα μαθήματα με διάφορες επιτυχίες του παιδιού στην καθημερινή του ζωή (Παρασκευόπουλος, 1983). Τα εσωτερικά κίνητρα παίζουν σπουδαίο ρόλο και αργότερα στη δια βίου μάθηση.
- ❖ Οι γονείς με τις στάσεις, τις αξίες, τις φιλοδοξίες και τις προσδοκίες τους, αλλά και τη συμπεριφορά τους επηρεάζουν σοβαρά τη σχολική επίδοση των παιδιών τους. Η οικογένεια που φροντίζει να κάνει το παιδί ανεξάρτητο και το παρακινεί να κάνει μόνο του τις διάφορες εργασίες, δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη των κινήτρων επίδοσης. Γενικά η θερμή και ήρεμη ατμόσφαιρα, το απαιτητικό αλλά συγχρόνως και δημοκρατικό οικογενειακό κλίμα που δίνει έμφαση στον αυτοέλεγχο και ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση αποτελεί προϋπόθεση για τη σχολική επιτυχία του παιδιού. Βασικότερη προϋπόθεση όμως για τα κίνητρα επίδοσης είναι οι απαιτήσεις των γονέων να ανταποκρίνονται στο επίπεδο των δυνατοτήτων του παιδιού.
- ❖ Για τα συνεσταλμένα παιδιά, η σωστή προσέγγιση, η ιδιαίτερη προσοχή και η ενθάρρυνση για συμμετοχή σε δραστηριότητες αποτελούν μια σωστή βάση. Εδώ

ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι νευραλγικός, καθώς μέσα από την ευαισθητοποίηση της ομάδας της τάξης, την ανάθεση πρωτοβουλιών μπορεί να κινητοποιήσει το μαθητή σε μια καλύτερη συνεργασία. Επίσης οι εκπαιδευτικοί, μπορούν να ενισχύσουν τα «αποτυχημένα» παιδιά, τονίζοντας τα θετικά στοιχεία της συμπεριφοράς τους και επαινώντας κάθε προσπάθεια ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα (Παπαγεωργίου, 2008).. Είναι απαραίτητα ο εξατομικευμένος τρόπος διδασκαλίας, όπου χρειάζεται, η πίστη στις ικανότητες του μαθητή και η εργασία σε ομάδες. Τέλος το ίδιο το σχολείο ως σύστημα πρέπει να δίνει έμφαση στην ποιότητα, οι μαθητές να νιώθουν υποστήριξη και σεβασμό στην προσωπικότητά τους. Καλό είναι οι μαθητές να συμμετέχουν σε ευχάριστες διεργασίες μάθησης που να εμπεριέχουν αυτενέργεια και ανακάλυψη των ικανοτήτων τους δηλαδή να εκπονούν εργασίες οι οποίες προέρχονται από αυτόβουλη και οικειοθελή απόφαση και όχι από εξωτερικούς παράγοντες που ετεροκαθοδηγούν τον έφηβο.

1.9 Το μορφωτικό επίπεδο των γονιών και η επίδοση των παιδιών στο σχολείο.

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα και της μητέρας είναι κατεξοχήν ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες της «καρδιάς» της οικογένειας, ενώ σε συνδυασμό και με άλλα στοιχεία μπορεί να θεωρηθεί ως μια ένδειξη της επιτυχίας ή αποτυχίας των παιδιών στο σχολείο. Γενικά τα παιδιά των οποίων οι γονείς δεν έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο έρχονται στη σχολική κοινότητα με εκπαιδευτικές ανισότητες, επειδή η ίδια η οικογένεια έχει καλλιεργήσει τις ανισότητες αυτές πριν ακόμη φοιτήσει το παιδί στο σχολείο (Τσακίρακης & Παπαρούνας, 2001)

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί η σημασία της έννοιας του μορφωτικού επιπέδου των γονιών. Με τη φράση αυτή δεν εννοούμε μόνο τη σχολική τους μόρφωση αλλά και την κοινωνική τους υπόσταση στην οποία εντάσσονται οι ηθικές αξίες, η σχέση με τις παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα που διατηρούν ζωντανά, οι κοινωνικές αντιλήψεις, η καλλιέργεια ξένων γλωσσών, μουσικής, τέχνης, η συχνότητα που οι γονείς (ή η οικογένεια) επισκέπτονται το θέατρο, η ποιότητα των έργων που προτιμούν, η επαφή με το βιβλίο, η γλωσσική καλλιέργεια κ. α. Μέσα από όλη αυτή την πολυμορφία των συνθηκών ο έφηβος δέχεται έντονες επιδράσεις, υποσυνείδητες πολλές φορές, που είναι καθοριστικές για την παραπέρα εξέλιξη και προοπτική του. (Πλατή, 1994)

Αντιλαμβανόμαστε ότι μια οικογένεια της οποίας το μορφωτικό και πνευματικό επίπεδο είναι αναπτυγμένο, η ύπαρξη επαρκούς και πλούσιας βιβλιοθήκης είναι αυτονόητη, ενώ ταυτοχρόνως περισσεύουν έργα που εκπροσωπούν άλλες εκδηλώσεις του πνεύματος. Καθοριστική επίδραση ασκούν τα στοιχεία αυτά τόσο στην γλωσσική εξέλιξη όσο και στην επίδοση του παιδιού στο σχολείο. Οι έρευνες (Γεωργίου, 2000, Τσακίρακης, & Παπαρούνας, 2001) που έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν επαληθεύουν-επιβεβαιώνουν την παραδοχή πως το μορφωτικό επίπεδο των γονιών σχετίζεται συθέμελα με την επίδοση των παιδιών στο σχολείο. Σε έρευνα της TIMSS 1994-1995 (Τρίτη Διεθνής Έρευνα για τα Μαθηματικά και τις Φυσικές Επιστήμες) έγινε διαχωρισμός του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας σε τρεις κατηγορίες: " να έχει ολοκληρώσει το πολύ την πρωτοβάθμια εκπαίδευση", να έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση", και " να έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση"

και συγκρίθηκε με τον μέσο όρο της επίδοσης των παιδιών τους, μαθητών της Β' Γυμνασίου, στα μαθηματικά.

Πράγματι η διαφορά στην επίδοση ανάμεσα στη πρώτη και σαφώς πολυπληθέστερη κατηγορία και στην Τρίτη είναι εντυπωσιακά μεγάλη (περίπου 79 μονάδες), ενώ η μεσαία κατηγορία απέχει περίπου εξίσου από τις δύο παραπάνω κατηγορίες. Σε ορισμένες μάλιστα κατηγορίες του δείγματος η διαφορά πλησιάζει τις 100 μονάδες (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, 2000:64-65). Τα αποτελέσματα φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1

Εκπαίδευση της μητέρας και επίδοση στα Μαθηματικά Β' Γυμνασίου

Εκπαίδευση	Ποσοστό%	Μ.Ο επίδοσης
<i>Μέχρι και</i>		
<i>Απολυτήριο Δημοτικού</i>	<i>54,8</i>	<i>467,3</i>
<i>Απολυτήριο γενικής</i>	<i>34,3</i>	<i>509,8</i>
<i>Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης</i>		
<i>Απολυτήριο Τριτοβάθμιας</i>	<i>10,9</i>	<i>546,0</i>
<i>Εκπ/σης</i>		

IEA, TEVISS, 1994-1995 Ελληνικό Συντονιστικό Κέντρο της IEA, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ταύτιση ανάμεσα στη σχολική επίδοση και την κοινωνική προέλευση φαίνεται να είναι μεγάλη και επιβεβαιώνεται συνεχώς. Ανάμεσα στους μαθητές που

τελειώνουν το δημοτικό σχολείο και μεταπηδούν στο γυμνάσιο σε κανονική ηλικία, η επίδοση διαφοροποιείται κατά την κοινωνική κατηγορία στην οποία ανήκει η οικογένεια τους και η πλειοψηφία των κακών μαθητών ανήκει στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα.

Έρευνες (Brito, j. & Waller, H. 1994) που έχουν πραγματοποιηθεί και σε άλλες χώρες όπως η Αγγλία, φάνηκε πως η επίδοση των μαθητών (άριστη, καλή, μέτρια) τη στιγμή της προσχώρησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί κατά ανάλογο τρόπο στην κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία όπου ανήκει ο πατέρας τους. Άριστη είναι η επίδοση των μαθητών από ανώτερα κοινωνικά στρώματα ενώ αντιθέτως μέτρια, είναι η επίδοση των μαθητών της μεσαίας τάξης.

Επίσης έρευνες (Πυργιωτάκης, 2000, Λαρίου-Δρεττάκη, 1993) σε εθνικό επίπεδο έχουν δείξει ότι η ποσοστιαία παρουσία και επίδοση των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ακολουθεί την κοινωνική ιεραρχία των επαγγελμάτων που ασκούν οι γονείς τους. Τα ποσοστά των εισαγομένων στα λύκεια αυξάνονται σταθερά από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα προς τα πιο προνομιούχα. Αναφέροντας ενδεικτικά, τα ποσοστά αυτά αρχίζουν από 32%, που είναι η αναλογία εισόδου των παιδιών εργατών και φτάνουν στο 94%, που είναι το ποσοστό εισόδου για τα παιδιά των ανωτέρων στελεχών.

Ουσιαστικά όμως, η σχολική επιτυχία των παιδιών και οι προσδοκίες των γονέων εξαρτώνται από ένα παράγοντα, που δεν είναι τόσο ο οικονομικός ή χρηματικός, όσο ο ψυχολογικός και κυρίως μορφωτικός. Οι γονείς μεταδίδουν στα παιδιά τους, θελημένα ή ασυνείδητα, μια μορφωτική κληρονομιά που είναι τόσο πιο σημαντική όσο οι ίδιοι έχουν υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και συγχρόνως κατέχουν υψηλή κοινωνική θέση. Αυτό το σύμπλεγμα είναι τόσο ισχυρό, που η κρίση των εκπαιδευτικών για το μέλλον των μαθητών τους μοιάζει να λαβαίνει υπόψη της την κοινωνική διαστρωμάτωση (Πλατή, 1994).

Η σχολική ανισότητα λοιπόν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι είναι και κοινωνική και αυτό ισχύει για όλες τις βιομηχανικές χώρες. Πρέπει ωστόσο εδώ να προσθέσουμε, γιατί έχει σημασία ως προς την αντιμετώπιση του φαινομένου, μια απόχρωση στο γενικό αυτό συμπέρασμα: την κυριαρχία του μορφωτικού παράγοντα πάνω στον οικονομικό. Δηλαδή, η σχολική κλίμακα αξιολογήσεων αναπαράγει γενικά

την κοινωνική διαστρωμάτωση (Πλατή, 1994). Η κοινωνική διαστρωμάτωση ωστόσο είναι περίπλοκη και η κοινωνική ανισότητα είναι διαφόρων ειδών: οικονομική, μορφωτική, γεωγραφική και άλλα πολλά.

Συνήθως τα προνόμια τους και η απουσία τους συνυπάρχουν. Π.χ. μια πολύ φτωχή αγροτική οικογένεια, συνήθως ζει σε απομονωμένη και καθυστερημένη αγροτική περιοχή και το μορφωτικό επίπεδο των μελών της είναι από τα χαμηλότερα της χώρας. Ωστόσο, όταν στις διάφορες κοινωνικές ομάδες γίνουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα οικονομικά και λοιπά κοινωνικά προνόμια, διαπιστώνεται ότι, όταν τα προνόμια δεν συνυπάρχουν απόλυτα, ο μορφωτικός παράγοντας και οι παράγοντες που ονομάζονται " ψυχοκοινωνιολογικοί ", το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και η στάση τους απέναντι στο σχολικό μέλλον των παιδιών τους, εμφανίζονται πολύ ισχυρότεροι από τον οικονομικό παράγοντα (Πλατή, 1994).

Δηλαδή, αν συγκρίνουμε την επίδοση κατά ομάδες μαθητών που οι γονείς τους έχουν το ίδιο μορφωτικό επίπεδο, θα διαπιστώσουμε ότι η οικονομική διαφορά δεν επηρεάζει τη σχολική επίδοση των παιδιών. Αν αντίθετα, κατατάξουμε τις οικογένειες κατά τα έσοδα τους σε ομάδες της ίδιας οικονομικής ισχύος, διαπιστώνουμε ότι οι διαφορές του μορφωτικού επιπέδου των γονιών επηρεάζουν σημαντικά τη σχολική επίδοση των παιδιών. Με ίσο εισόδημα η επίδοση εξαρτάται από τη διαφορά στο δίπλωμα του πατέρα, ενώ με ίσο μορφωτικό επίπεδο δεν εξαρτάται από τη διαφορά του εισοδήματος (Λαρίου-Δρεττάκη, 1993).

Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα του φαινομένου αυτού αποτελούν τα παιδιά των δασκάλων, που προέρχονται από οικογένειες με πολύ χαμηλά εισοδήματα, αλλά εμφανίζουν συστηματική σχολική επιτυχία στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, ώστε προτάθηκε να κατατάσσονται χωριστά, γιατί παραφθείρουν τα δεδομένα της μικροαστικής κατηγορίας στην οποία οι δάσκαλοι εμπίπτουν οικονομικά και κοινωνικά. (Φραγκουδάκη, 1985:60-61,66-67) .

1.10 Ο ρόλος του επαγγέλματος των γονιών.

Η θέση των παιδιών με χαμηλή κοινωνική προέλευση, που όπως διαπιστώσαμε υστερούν αναπτυξιακά σε σχέση με τα άλλα, επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο με την ένταξη τους στο σχολείο, για δύο βασικούς λόγους (Κεφάλαια, 1981)

Τα προγράμματα, σπουδών, οι σκοποί και οι στόχοι των σχολείων, απορρέουν κατά κύριο λόγο από τις αξίες και τις "στάσεις" που εκπροσωπεί η μεσαία κοινωνική τάξη. Είναι "σχολεία μεσαίας τάξης", όπως έχει τονιστεί επανειλημμένα από τους κοινωνιολόγους της εκπαίδευσης (Κεφάλαια, 1981) Έτσι ενώ για τα παιδιά αυτά η σχολική κοινωνικοποίηση είναι συνέχεια της οικογενειακής, τα παιδιά της κατώτερης κοινωνικής τάξης θα πρέπει, με την ένταξη τους στο σχολικό περιβάλλον, να υποστούν αρχικά ένα είδος ανακοινωνικοποίησης. Αυτό φάνηκε καθαρά στην περίπτωση της γλώσσας: Τα παιδιά της κατώτερης κοινωνικής τάξης είναι αναγκασμένα να τροποποιούν το γλωσσικό τους κώδικα και να προσαρμόζονται συνεχώς στον κώδικα της μεσαίας τάξης, επειδή αυτός γίνεται περισσότερο αποδεκτός και βαθμολογείται καλύτερα στο σχολείο (Κεφάλαια, 1981)

Ενώ ο βαθμός εξέλιξης τροποποιείται σημαντικά ανάλογα με την κοινωνική προέλευση των παιδιών, τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι στην πλειοψηφία τους αδιαφοροποίητα. Αντί δηλαδή το σχολείο να λάβει υπόψη του τις σοβαρές ελλείψεις μιας συγκεκριμένης μερίδας μαθητών και να προσπαθήσει να τις αντισταθμίσει, τις αντιπαρέρχεται με αδιαφορία και επιφορτίζει τους μαθητές αυτούς με ευθύνες και υποχρεώσεις στις οποίες δεν είναι δυνατόν να ανταποκριθούν. Στις τελευταίες δεκαετίες η κατάσταση αυτή έχει αντιμετωπιστεί ικανοποιητικά, από εκπαιδευτικά συστήματα αναπτυγμένων χωρών. Η δική μας όμως σχολική οργάνωση παραμένει στα αρχικά σχήματα, γεγονός που επιδεινώνεται από την έλλειψη ειδικών σχολείων (Πυργιωτάκης, 2000, Λαρίου-Δρεττάκη, 1993). Υπάρχει έτσι μεγάλη ανομοιογένεια ανάμεσα στο επίπεδο μαθητών που συνδιδάσκονται, με αποτέλεσμα ο τρόπος της σχολικής εργασίας να αποβαίνει σε βάρος των αδυνάτων. Η διδακτική συνταγή ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει να οργανώνει το διδακτικό έργο του με γνώμονα το μέσο όρο, ατονεί κάτω από την πίεση του αναλυτικού προγράμματος που πρέπει να καλυφθεί και από τις άλλες δυσκολίες που ανακύπτουν στην πράξη. Ο δάσκαλος συνεργάζεται

και προχωρεί με τους καλούς, επικρίνοντας πολλές φορές τους "βραδυπορούντες". (Πυργιωτάκης,2000 ,Λαρίου-Δρεττάκη,1993)

Για τους λόγους αυτούς το σχολείο αντί να γεφυρώσει, διευρύνει το χάσμα που έχει δημιουργήσει η ανομοιογένεια του οικογενειακού περιβάλλοντος στη προσχολική ηλικία. Πολλοί έφηβοι μαθητές μετατρέπονται σε παθητικούς παρατηρητές και αμέτοχους θεατές, επειδή η συμμετοχή στη σχολική εργασία είναι γι' αυτούς δύσκολη. Μια πρώτη έρευνα που έγινε στην Ελλάδα από τον ΟΟΣΑ σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών το 1974, έδειξε ότι η επίδοση των μαθητών στο Σχολείο, Δημοτικό και Γυμνάσιο, διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με το επάγγελμα του πατέρα τους. Τα παιδιά των ανωτέρων επαγγελματικών στρωμάτων (ελεύθερα επαγγέλματα, ανώτερα διοικητικά, βιομήχανοι κ.τ.λ.) είχαν μεγαλύτερο βαθμό στο απολυτήριο του Δημοτικού (9 και 10). Οι μαθητές Γυμνασίου που ο πατέρας τους εξασκούσε "ανώτερο" επάγγελμα είχε υψηλό επίπεδο μόρφωσης (πτυχιούχος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) και μηνιαίο εισόδημα άνω των 15.000 δρχ (45 ευρώ περίπου) το 1974, είχαν επίσης πολύ μεγαλύτερους βαθμούς από τους μαθητές με αμόρφωτο πατέρα, αγράμματο ή απόφοιτο Δημοτικού, γεωργό ή τεχνίτη, με μηνιαίο εισόδημα κάτω των 15.000 δρχ. (Πυργιωτάκης,2000:143-144 ,Λαρίου-Δρεττάκη,1993)

Μεταγενέστερη έρευνα (Πυργιωτάκης,2000) στην περιοχή των Αθηνών έδωσε τον ακόλουθο μέσο όρο βαθμολογίας για την επίδοση των μαθητών κατά επαγγελματική ομάδα.

Πίνακας 1.2. Επάγγελμα του πατέρα και σχολική επίδοση

Επάγγελμα πατέρα	Βαθμός του σχολείου
Ανειδίκευτοι εργάτες	6,94
Αγρότες, κτηνοτρόφοι	7,20
Ειδικευμένοι εργάτες	7,79
Κατώτεροι υπάλληλοι, βιοτέχνες	7,98
Μέσοι υπάλληλοι	9,28
Επιστήμονες, μεγαλέμποροι	9,50

Σαμπάνη, 2003

Διαπιστώθηκε επίσης ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές σε έξι κοινωνικο-επαγγελματικές ομάδες μαθητών, τόσο στους μέσους όρους προαγωγής, όσο και στη βαθμολογία πολλών επιμέρους μαθημάτων. Παρόμοιες διαφορές σημειώθηκαν ανάμεσα σε μαθητές με διαφορετική γεωγραφική προέλευση και οικονομική κατάσταση.

Έρευνα που έγινε το 1960 στις ΗΠΑ με υποκείμενα 440.000 μαθητές της 9ης έως 12ης τάξης αποκάλυψε ενδιαφέροντα στοιχεία. Το 57% των μαθητών που ήταν στην κορυφή της βαθμολογίας είχαν πατέρα με κάποιο επιστημονικό ή ανώτερο επάγγελμα και μόνο το 33% είχαν πατέρα με άλλο επάγγελμα. Η σύνθεση όμως των μαθητών με χαμηλή επίδοση ήταν εντελώς διαφορετική: Το 55% είχαν πατέρα εργάτη και το 16% πατέρα με ανώτερο επάγγελμα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη των στατιστικών στοιχείων του Υπουργείου Παιδείας της Βάδης – Βυτεμβέργης (1994). Σύμφωνα με το εκπαιδευτικό

σύστημα της χώρας, οι μαθητές φοιτούν αρχικά στο βασικό σχολείο που είναι κοινό για όλους και έχει τέσσερις τάξεις. Μετά την Δ' τάξη κατανέμονται, ανάλογα με την επίδοσή τους, σε τρία διαφορετικά σχολεία: Τα Κύριο σχολείο, το Μέσο σχολείο, και το Γυμνάσιο. Περισσότερες δυνατότητες για επαγγελματική και κοινωνική άνοδο παρέχει το Γυμνάσιο, αφού αυτό ανοίγει κατά κανόνα το δρόμο για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.). Ακολουθεί το Μέσο Πρακτικό σχολείο και έπειτα το Κύριο σχολείο. Ο πρώιμος αυτός διαχωρισμός των μαθητών σε τρεις κοινωνικά άνισες ομάδες προσφέρεται ιδιαίτερα για τη μελέτη του θέματος που μας ενδιαφέρει.

Από τα στοιχεία της σχετικής στατιστικής επετηρίδας μελετούμε όσα αφορούν δύο κατηγορίες μαθητών: αυτούς που έχουν πατέρα επιστήμονα και αυτούς που έχουν πατέρα εργάτη. Στην Δ' τάξη του βασικού σχολείου φοίτησαν το 1972 συνολικά 3.287 μαθητές με πατέρα επιστήμονα. Ο τρόπος με τον οποίο κατανεμήθηκαν τα παιδιά αυτά στα άλλα σχολεία μετά την αποφοίτησή τους από την Δ' τάξη παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1.3. Παιδιά επιστ/νων. Η σχολική τους εξέλιξη

Μετά το Βασικό σχολείο γράφτηκαν σε:	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
Ειδικό σχολείο						
Κύριο σχολείο	103	6,1	70	4,3	173	5,3
Μέσο πρακτικό σχολείο	72	4,3	108	6,7	180	5,5
Γυμνάσιο	1.446	86,2	1.391	86,5	2.837	86,3
Διάφορα άλλα σχολεία			18		48	

Έμειναν στάσιμοι	30	1,8	22	1,1	49	1,4
	27	1,6		1,4		1,5
Σύνολο	1.678	100	1.609	100	3.287	100

Σαμπάνη, 2003

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι ένα συντριπτικά μεγάλο ποσοστό των μαθητών (86,3%) ακολούθησε τον προνομιακό δρόμο του Γυμνασίου. Λίγοι (5,5%) φοίτησαν στο Μέσο Πρακτικό ή Κύριο Σχολείο (5,3%) και ελάχιστοι έμειναν στάσιμοι (1,5%). Εκείνο που εντυπωσιάζει ιδιαίτερα είναι η καθολική τους απουσία από τα Ειδικά σχολεία. Οι διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα δε φαίνονται επίσης αξιόλογες.

Στο έτος αυτό φοίτησαν στο Βασικό σχολείο (Δ' τάξη) 63.754 παιδιά εργατών. Ο τρόπος με τον οποίο κατανεμήθηκαν στα επόμενα σχολεία παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1.4. Παιδιά εργατών. Η σχολική τους εξέλιξη

Μετά το Βασικό σχολείο γράφτηκαν σε:	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
		%		%		%
Ειδικό σχολείο	354	1,1	235	1,7	589	0,9
Κύριο σχολείο	20.392	63,3	19.053	60,4	39.445	61,9
Μέσο πρακτικό σχολείο	5.657	17,6	7.468	23,7	13.125	20,6
Γυμνάσιο	4.870	15,1	4.066	12,9	8.936	14,0
Διάφορα άλλα σχολεία	184	0,6	187	0,6	371	0,6
Έμειναν στάσιμοι	749	2,3	539	1,7	1.288	2,0
Σύνολο	32.206	100	31.548	100	63.754	100

Σαμπάνη, 2003

Στην απόλυτη πλειοψηφία τους (61,9%) γράφτηκαν στο Κύριο σχολείο, σε μικρό ποσοστό (20,6%) στο Μέσο Πρακτικό σχολείο και σε μικρότερο (14%) στο Γυμνάσιο. Σαφής είναι επομένως η τάση να μειώνεται η συμμετοχή των μαθητών αυτών όσο αυξάνεται το κύρος του σχολείου και οι προοπτικές που διανοίγει. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι στα παιδιά των εργατών διπλασιάζονται σχεδόν οι στάσιμοι ενώ η συμμετοχή τους στα Ειδικά σχολεία είναι πολύ μεγάλη. Η διάκριση των φύλων είναι επίσης έντονη: Οι εργάτες που επιθυμούν να φοιτήσει το παιδί τους σε ανώτερο σχολείο, προτιμούν το Γυμνάσιο για τα αγόρια και το Μέσο Πρακτικό για τα κορίτσια. Από τη ίδια έρευνα προκύπτουν και τα ακόλουθα βασικά στοιχεία:

Το 70% των μαθητών του Ειδικού σχολείου είναι παιδιά εργατών.

Το 50% των "στάσιμων" της Δ' τάξης και το 70% της Ε' προέρχονται επίσης από εργατικές οικογένειες.

Το 50% των παιδιών που δε δέχονται να φοιτήσουν στο Γυμνάσιο, μολονότι το επιτρέπει η βαθμολογία τους, προέρχονται από εργατικές οικογένειες.

Τα παιδιά των εργατών παρουσιάζουν την τάση να διακόπτουν εύκολα τη φοίτηση στο Γυμνάσιο. Το 47% των αγοριών και το 67% των κοριτσιών εγκαταλείπουν το σχολείο αν μείνουν στάσιμοι σε κάποια τάξη.

Τα στοιχεία αυτά είναι αρκετά για να δείξουν ότι η επίδοση των μαθητών διαφοροποιείται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που διαφοροποιείται και η ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους στα πλαίσια του οικογενειακού περιβάλλοντος, πριν το παιδί φοιτήσει στο σχολείο. Η ελλειμματική επίδοση των ασθενέστερων κοινωνικοπολιτιστικών τάξεων φαίνεται πως έχει άμεση σχέση με το επάγγελμα των γονιών ή με του πατέρα όπως είδαμε στη συγκεκριμένη έρευνα. (Σαμπάνη, 2003)

1.11 Τρόποι επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας.

Κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί διάφορες τυπολογίες για τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια. Ο Tomlinson (1991) διακρίνει μεταξύ των ακόλουθων τεσσάρων τρόπων επικοινωνίας των γονιών με το σχολείο:

- ❖ ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ σχολείου-οικογένειας μέσω επιστολών, σημειωμάτων, αναφορών και επισκέψεων
- ❖ προσωπική εμπλοκή των γονιών σε δραστηριότητες εκπαιδευτικής φύσης (εργασία στην τάξη ή στο σπίτι)
- ❖ άτυπη εμπλοκή των γονιών στις δραστηριότητες του συνδέσμου γονέων (ως μελών του ακροατηρίου ή με άλλη παθητική παρουσία)

επίσημη εμπλοκή των γονιών στη διοίκηση του σχολείου (ως εκλεγμένων μελών του διοικητικού συμβουλίου ενός εκτελεστικού σώματος, όπως είναι οι σύλλογοι γονέων).

Ο Fullan (1982) αναφέρει επίσης τους εξής τέσσερις τύπους συμμετοχής των γονιών στην εκπαιδευτική διαδικασία: συμμετοχή στη διδασκαλία στο σπίτι, συμμετοχή στη διδασκαλία στο σχολείο, εθελοντική κοινοτική εργασία (με βάση το σχολείο και τις ανάγκες του) και, τέλος, συμμετοχή στη διοίκηση του σχολείου.

Η πιο εύχρηστη και γενικότερα αποδεκτή κατηγοριοποίηση τρόπων με τους οποίους το σχολείο όχι μόνο επικοινωνεί, αλλά συνεργάζεται με τις οικογένειες των μαθητών έχει προταθεί από την Epstein (1995) και περιλαμβάνει τους ακόλουθους έξι τύπους σχέσεων μεταξύ των δύο αυτών μικροσυστημάτων:

- ❖ Επικοινωνία σχολείου-οικογένειας. Δημιουργία ενός συστήματος επικοινωνίας διπλής κατεύθυνσης με τη βοήθεια του οποίου οι γονείς ενημερώνονται για τα σχολικά προγράμματα και την πρόοδο του παιδιού τους, και το σχολείο ενημερώνεται για τις συνθήκες που επικρατούν μέσα στην οικογένεια και σχετίζονται με τη μάθηση του παιδιού.

- ❖ Εθελοντική βοήθεια των γονιών στο σχολείο. Προσφορά υπηρεσιών -από την πλευρά των γονιών- κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, είτε σε μόνιμη βάση είτε ευκαιριακά (π.χ. σε συγκεκριμένες σχολικές εκδηλώσεις).
- ❖ Βοήθεια του σχολείου στο σπίτι. Η οικογένεια δημιουργεί στο σπίτι ένα περιβάλλον υποστηρικτικό για τη μάθηση. Αυτό μπορεί να γίνει με τη βοήθεια του σχολείου όταν η οικογένεια αδυνατεί να το κάνει μόνη της.
- ❖ Βοήθεια στην κατ' οίκον εργασία του εφήβου. Σε συνεργασία με τους καθηγητές οι γονείς προσφέρουν στο παιδί τους πρόσθετη βοήθεια στο σπίτι όταν και όσο τη χρειάζεται.
- ❖ Συμμετοχή σε θέματα διοίκησης του σχολείου. Πολυεπίπεδη συμμετοχή των οικογενειών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν τα παιδιά τους.
- ❖ Συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Χρησιμοποίηση πόρων και υπηρεσιών από την ευρύτερη κοινότητα για την εξυπηρέτηση των αναγκών του σχολείου αλλά και συγκεκριμένων οικογενειών.

Βεβαίως, όσα αναφέρονται παραπάνω αποτελούν ιδανικές καταστάσεις που δεν υπάρχουν σε όλα τα σχολεία. Κάθε σχολείο μπορεί να τοποθετηθεί σε ένα συνεχές, το οποίο κυμαίνεται από τον ελάχιστο μέχρι το μέγιστο βαθμό για κάθε είδος συνεργασίας με τους γονείς που προσφέρει ή προωθεί. Έτσι, ένα σχολείο μπορεί να έχει αναπτύξει ένα εξαιρετικό σύστημα αμφίδρομης επικοινωνίας με το σπίτι, αλλά να μην αποδέχεται οποιαδήποτε ιδέα για συμμετοχή των γονιών στις διαδικασίες λήψης διοικητικών αποφάσεων.

1.12 Επαφή και ανάπτυξη συνεργατικής σχέσης με το σχολείο.

Η γονεϊκή εμπλοκή μπορεί να εκφράζεται μέσα από τη συχνότητα και την ποιότητα της επαφής που ο γονιός διατηρεί με το σχολείο(Ξυλογιαννακοπούλου, 2003). Η πιο συνηθισμένη ενέργεια στην κατηγορία αυτή είναι οι επισκέψεις του γονιού στο σχολείο, που στόχο τους έχουν την επικοινωνία με το δάσκαλο και την

ενημέρωση του σχετικά με την επίδοση και τη διαγωγή του παιδιού του. Οι γονείς διατηρούν επίσης επαφή με το σχολείο μέσα από την παρακολούθηση των σχολικών γιορτών και άλλων εκδηλώσεων, τη συμμετοχή στις δραστηριότητες που οργανώνει ο σύνδεσμος γονέων, την προσφορά εθελοντικών υπηρεσιών στο σχολείο και γενικά την προσωπική επαφή με τη διεύθυνση και τους καθηγητές του σχολείου. Είναι φανερό ότι η επαφή του γονιού με το σχολείο μπορεί να γίνεται με εντελώς παθητικό τρόπο (π.χ. όταν προσκαλείται να παρακολουθήσει ως θεατής μια μαθητική παράσταση) ή, αντίθετα, να περιέχει στοιχεία ουσιαστικής ενεργητικής συμμετοχής (π.χ. όταν συνεργάζεται με τους καθηγητές για να ξεπεραστεί μια συγκεκριμένη αδυναμία του εφήβου σε ένα μάθημα) (Ξυλογιαννοπούλου, 2003).

Ένας γονιός μπορεί να εμπλέκεται πολύ, λίγο ή καθόλου στην εκπαιδευτική διαδικασία του παιδιού του. Μπορεί να εκδηλώνει επιλεκτικά μεγαλύτερο ενδιαφέρον για έναν από τους τύπους εμπλοκής που προαναφέρθηκαν και μικρότερο ενδιαφέρον για κάποιον άλλο τύπο. Μπορεί ακόμη να αναγκάζεται να αυξομειώνει την εμπλοκή του ανάλογα με τη στάση που το σχολείο τηρεί ως προς το θέμα αυτό ή και ανάλογα με τη συμπεριφορά ή την επίδοση του παιδιού του. Πάντως, ο τύπος (ή ο συνδυασμός των τύπων) της εμπλοκής που εφαρμόζει ένας γονιός χαρακτηρίζει και τη σχέση που η συγκεκριμένη οικογένεια διατηρεί με το σχολείο (Ξυλογιαννοπούλου, 2003). Σε μερικές περιπτώσεις αυτό γίνεται με άμεσο τρόπο (π.χ. όταν πρόκειται για την επαφή του γονιού με τους καθηγητές μέσω επισκέψεων, τηλεφωνημάτων κ.λπ.), ενώ σε άλλες περιπτώσεις γίνεται με έμμεσο τρόπο (π.χ. όταν πρόκειται για την εποπτεία της συμπεριφοράς του παιδιού στο σπίτι, η οποία άλλωστε μπορεί να πραγματοποιείται εντελώς ανεξάρτητα από την υπόλοιπη σχέση σχολείου-οικογένειας).

1.13 Παράγοντες που αφορούν το σχολείο.

Ένα θέμα που σχετίζεται άμεσα με τη γονεϊκή εμπλοκή είναι η σχέση των γονιών με τους καθηγητές. Είναι γνωστό ότι οι καθηγητές σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα θεωρούν ότι έχουν κάποια επαγγελματικά δικαιώματα, που είναι κεκτημένα, και αντιδρούν έντονα όταν νομίζουν ότι αυτά βρίσκονται σε κίνδυνο. Από έρευνες που διενεργήθηκαν στην Κύπρο (Γεωργίου, 1996) προέκυψαν κάποια

ευρήματα αναφορικά με τις σχέσεις σχολείου-οικογένειας τα οποία αναφέρονται αμέσως παρακάτω.

Οι σχέσεις σχολείου-οικογένειας μπορούν να διακριθούν σε επίσημες και ανεπίσημες, ή τυπικές και άτυπες. Οι επίσημες αφορούν τη δραστηριότητα του συνδέσμου (ή συλλόγου) γονέων και οι ανεπίσημες αφορούν τις επαφές που οι γονείς ως άτομα διατηρούν με το προσωπικό του σχολείου. Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται επίσης οι σχέσεις που το σχολείο έχει με τους γονείς ως σύνολο, ανεξάρτητα από την οργάνωσή τους. Τέτοιου είδους είναι οι σχέσεις που υπάρχουν όταν, για παράδειγμα, το σχολείο καλεί τους γονείς να παραβρεθούν σε μια εκδήλωση, ή τους προσκαλεί για να τους ενημερώσει σχετικά με την πρόοδο των παιδιών τους μία ή δύο φορές το χρόνο. Ενώ εκ πρώτης όψεως καθηγητές και γονείς φαίνεται να συμφωνούν στο ότι μια καλή σχέση μεταξύ σχολείου και οικογένειας έχει ευνοϊκά αποτελέσματα για τον έφηβο, στην πράξη αυτές οι δύο ομάδες ανθρώπων παρουσιάζονται να ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο το τι ακριβώς σημαίνει «καλή σχέση». Οι καθηγητές θεωρούν ότι μόνο οι ίδιοι είναι «οι ειδικοί» στα παιδαγωγικά θέματα και γι' αυτό κανένας άλλος δεν πρέπει να παρεμβαίνει στο έργο τους. Φοβούνται πως αν δοθεί «υπερβολικό θάρρος» στους γονείς, αυτοί ίσως το παρακάνουν και θελήσουν κάποια στιγμή να «εισβάλουν» στον προσωπικό εργασιακό χώρο των πρώτων, επηρεάζοντας τα «κεκτημένα» τους (Γεωργίου, 1996). Με άλλα λόγια, οι καθηγητές περιμένουν από τους γονείς να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά από απόσταση και σύμφωνα με τους όρους που οι ίδιοι θέτουν. Καλωσορίζουν τη βοήθεια που εκείνοι προσφέρουν το βράδυ στα παιδιά τους, αλλά την ίδια στιγμή γκρινιάζουν γιατί, όπως λένε, οι γονείς δεν μπορούν να διδάξουν σωστά τα παιδιά, πολλές φορές τούς δείχνουν λανθασμένους τρόπους και σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να κάνουν τα πράγματα χειρότερα αντί για καλύτερα. Εκείνο όμως το οποίο οι καθηγητές φοβούνται περισσότερο είναι οι παρεμβάσεις του συνδέσμου γονέων στα κέντρα εξουσίας (διεύθυνση του σχολείου, Υπουργείο κ.λπ.) που επηρεάζουν τη ζωή των καθηγητών. Είναι γεγονός ότι ιδιαίτερα στις πόλεις οι σύνδεσμοι γονέων έχουν πολιτική δύναμη την οποία δεν χρησιμοποιούν πάντοτε με τον καλύτερο τρόπο. Από την άλλη πλευρά, οι γονείς ως άτομα δεν είναι τόσο μονολιθικοί στις σχέσεις τους με το σχολείο, λόγω των διαφορών που έχουν μεταξύ τους ως προς το κοινωνικό-οικονομικό αλλά και το μορφωτικό επίπεδο. Οι γονείς μπορούν χονδρικά να τοποθετηθούν σε τρεις κατηγορίες (Ξυλογιαννακοπούλου,

2003): (α) εκείνους που συναισθηματικά βρίσκονται κοντά στο σχολείο και επομένως δεν έχουν πρόβλημα ούτε να πάρουν πληροφορίες για θέματα που τους αφορούν ούτε να λύσουν διάφορα προβλήματα που προκύπτουν, (β) εκείνους που είναι πλήρως περιθωριοποιημένοι, και (γ) εκείνους που αποτελούν την πλειοψηφία και βρίσκονται στον ενδιάμεσο χώρο. Η πρώτη ομάδα, όπως είπαμε, δεν αντιμετωπίζει προβλήματα στις σχέσεις με το σχολείο. Η δεύτερη συναντά πολλά προβλήματα, αλλά δεν έχει ούτε φωνή ούτε δύναμη να τα εκφράσει. Οι γονείς της τρίτης ομάδας είναι εκείνοι που συνήθως συγκρούονται με το σχολείο, είτε γιατί ζητούν περισσότερη ενημέρωση και επιδιώκουν συμμετοχή στις αποφάσεις και εμπλοκή σε διάφορα επίπεδα, είτε -το αντίθετο- γιατί παραπονιούνται για τις υπερβολικές απαιτήσεις του σχολείου οι οποίες έχουν σχέση με το χρόνο που οι ίδιοι διαθέτουν για να βοηθήσουν το παιδί τους στην κατ' οίκον εργασία του, τις άβολες ώρες που ορίζει το σχολείο για τις επισκέψεις των γονιών κ.λπ. (Phtiaka, 1998).

Αυτό που αξίζει να υπογραμμίσουμε σε σχέση με όλα όσα προαναφέρθηκαν είναι ότι το ίδιο το σχολείο με τους κανονισμούς του, τις απαιτήσεις του και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του διευθυντή και των καθηγητών μπορεί να καλωσορίζει ή να εμποδίζει ουσιαστικά την εμπλοκή των γονιών. Σε χώρες του εξωτερικού εφαρμόζονται πολυάριθμα προγράμματα ενθάρρυνσης της γονεϊκής εμπλοκής. Εκτός από τις θετικές συνέπειες που αυτά φαίνεται να έχουν στην επίδοση των παιδιών υπάρχουν και άλλα οφέλη, όπως είναι, για παράδειγμα, η βελτίωση του γενικού κλίματος μάθησης στο σχολείο, η βελτίωση της επικοινωνίας με «απομακρυσμένες οικογένειες» που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των τριβών και των παρεξηγήσεων κ.λπ. Στη χώρα μας τα προγράμματα αυτά δεν είναι τόσο διαδεδομένα. Ουσιαστικά το θέμα της γονεϊκής εμπλοκής μόλις τώρα άρχισε να γίνεται γνωστό και έχει να αντιμετωπίσει την καχυποψία τόσο των καθηγητών όσο και των ίδιων των γονιών.

1.14 Γονεϊκή εμπλοκή στη βοήθεια και την υποστηρικτική διαδικασία ενίσχυσης των επιδόσεων του εφήβου

Η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια οριοθετεί σε κάποιο βαθμό και τη συμμετοχή του γονιού στην εκπαιδευτική διαδικασία του παιδιού του, τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική άποψη. Η συμμετοχή αυτή είναι γνωστή στη διεθνή βιβλιογραφία ως γονεϊκή εμπλοκή (parental involvement) (Graham, 1991. Tuss, Zimmer & Ho, 1995) και τα τελευταία χρόνια αποτελεί ένα ιδιαίτερα δημοφιλές αντικείμενο έρευνας. Στο σημείο αυτό γίνεται απλώς μια εισαγωγή στις βασικές έννοιες που σχετίζονται με αυτό.

Η εμπλοκή των γονιών στη σχολική ζωή του παιδιού τους μπορεί ασφαλώς να γίνεται ανεξάρτητα από τη στάση που τηρεί το σχολείο, και εξαρτάται κυρίως από την προσωπικότητα, τις στάσεις και τα άλλα χαρακτηριστικά του ίδιου του γονιού. Διακρίνεται σε διάφορους τύπους, ο καθένας από τους οποίους ασκεί διαφορετική επίδραση ανάλογα με την ένταση του και τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύεται από τον έφηβο σύμφωνα με τα ευρήματα μιας σειράς σχετικών ερευνών που χρησιμοποίησαν τοπικά δεδομένα (Georgiou, 1996, 1997, 1999).

Στην περίπτωση αυτή ο γονιός χρησιμοποιεί διάφορους τρόπους για να ρυθμίσει τη συμπεριφορά του παιδιού του που σχετίζεται άμεσα με τη σχολική του εργασία, αλλά που εκδηλώνεται στο σπίτι (Ξυλογιαννοπούλου, 2003). Για παράδειγμα, κρατά ημερολόγιο στο οποίο σημειώνει το χρόνο που ο έφηβος αφιερώνει στη μελέτη του, το συγκρίνει με τον αντίστοιχο χρόνο που παίζει, παρακολουθεί τηλεόραση ή ασχολείται με άλλα μη σχολικά θέματα, και γενικά προσπαθεί να δημιουργήσει στο σπίτι μια ατμόσφαιρα που θα δώσει στο παιδί το μήνυμα ότι η σχολική του εργασία έχει προτεραιότητα απέναντι σε οποιαδήποτε άλλη απασχόληση.

Ο πιο γνωστός τρόπος συμμετοχής του γονιού στη σχολική ζωή του παιδιού είναι η Βοήθεια στην κατ οίκον εργασία και μελέτη των παιδιών (Παπαγεωργίου, 2008). Αυτό ουσιαστικά εννοούν οι περισσότεροι με τον όρο γονεϊκή εμπλοκή. Οι επιμέρους γονεϊκές συμπεριφορές που ανήκουν σε αυτό τον τύπο της εμπλοκής είναι οι ακόλουθες: συστηματικός έλεγχος των τετραδίων και των άλλων εργασιών που φέρνει ο μαθητής-έφηβος στο σπίτι- επαφή με την πορεία κάλυψης της ύλης που ακολουθείται από τους καθηγητές στην τάξη (ο γονιός ξέρει πού ακριβώς βρίσκονται, για παράδειγμα, στα μαθηματικά, ποια έκθεση τους έβαλε ο καθηγητής να γράψουν, πότε θα έχουν διαγώνισμα κ.ο.κ.)- τέλος, αυτό το είδος της εμπλοκής μπορεί να σημαίνει

ότι ο γονιός βοηθά το παιδί να λύσει τις απορίες που μπορεί να έχει με τα μαθήματα του (Μουδατσάκη, 1995). Πολλές φορές ο γονιός κάθεται με το παιδί αρκετές ώρες για να του υπαγορεύσει τη θεωρία των μαθηματικών, να εξετάσει αν την ξέρει καλά, να λύσουν μαζί τις ασκήσεις της φυσικής-χημείας, να απαντήσουν στις γραπτές ερωτήσεις της ιστορίας κ.ο.κ.

1.15 Ανάπτυξη ενδιαφερόντων και ενασχολήσεων των εφήβων.

Αυτός ο τύπος της εμπλοκής σχετίζεται με την προσπάθεια του γονιού να αναπτύξει την ευρύτερη προσωπικότητα του εφήβου στέλνοντάς τον σε ιδιαίτερα μαθήματα όχι μόνο για να βελτιώσει τη σχολική του επίδοση σε συγκεκριμένα σχολικά αντικείμενα, αλλά για να καλλιεργήσει υφιστάμενα ταλέντα ή ενδιαφέροντα σε θέματα μουσικής, τέχνης, χορού, αθλητικών κ.λ.π (Δανασσής-Αφεντάκης, 1983).

Στην ίδια κατηγορία περιλαμβάνονται και ενέργειες που προσφέρουν στον έφηβο τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με πολιτιστικά γεγονότα και εκδηλώσεις, όπως είναι το θέατρο, οι καλλιτεχνικές εκθέσεις, οι επισκέψεις σε μουσεία κ.ά. Στον ίδιο τύπο εμπλοκής περιλαμβάνονται επιπλέον συμπεριφορές με τις οποίες οι γονείς επιδιώκουν τη δημιουργία μιας υποστηρικτικής ατμόσφαιρας για την εκπαίδευση, ως ιδέα μέσα στο σπίτι. Βεβαίως οι προτιμήσεις των συγκεκριμένων γονιών σε ό,τι αφορά πολιτιστικά θέματα χρωματίζουν ανάλογα το περιεχόμενο αυτής της εμπλοκής.

Κεφάλαιο 2^ο

2.1 Ηλικία και φύλο του παιδιού

Γονείς μικρότερων σε ηλικία μαθητών είναι περισσότερο αναμειγμένοι στην εκπαιδευτική τους διαδικασία από ό,τι γονείς μεγαλύτερων μαθητών. Αυτό ίσως να οφείλεται στο ότι οι γονείς αντιλαμβάνονται πως η ενεργός συμμετοχή τους στη ζωή του παιδιού κατά τα κρίσιμα, πρώιμα χρόνια μπορεί να επιφέρει μια ουσιαστική διαφορά. Ακόμη, μπορεί να απομακρύνονται στη συνέχεια, όταν διαπιστώσουν ότι η παρουσία τους δεν είναι πλέον τόσο απαραίτητη. Επιπλέον, είναι πιθανό οι γονείς να αισθάνονται πιο ικανοί να βοηθούν τα παιδιά τους στο σχολείο όσο αυτά βρίσκονται στις πρώτες τάξεις του γυμνασίου παρά στην τελευταία τάξη κι αυτό γιατί, αργότερα τα «βρίσκουν σκούρα» με τα μαθήματα των μεγαλύτερων τάξεων (Stevenson & Baker, 1987, σ. 1356).

Οι ίδιοι συγγραφείς δηλώνουν ότι, σύμφωνα με τα ευρήματα τους, η γονεϊκή εμπλοκή διαφέρει ανάλογα και με το φύλο του παιδιού, και όχι μόνο με την ηλικία του. Συγκεκριμένα, διαπιστώνουν ότι οι γονείς των αγοριών είναι περισσότερο μπλεγμένοι από ό,τι οι γονείς των κοριτσιών, και δικαιολογούν το εύρημα αυτό με το επιχείρημα ότι τα αγόρια παρουσιάζουν συνήθως πιο καθυστερημένη έναρξη στη σχολική εργασία, είναι λιγότερο υπεύθυνα σε ό,τι αφορά την εργασία τους και γενικά η σχολική τους επίδοση είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη των κοριτσιών

2.2 Επίδοση του παιδιού.

Η επίδοση του παιδιού στο σχολείο μπορεί να είναι άριστη, αποδεκτή ή απαράδεκτη σύμφωνα με τα κριτήρια του σχολείου, όπως εκφράζονται από τους καθηγητές της τάξης. Παρ' όλα αυτά, εξίσου σημαντική είναι η άποψη που ο ίδιος ο γονιός έχει για την επίδοση του παιδιού του, έστω και αν ποτέ δεν καλείται να την εκφράσει επίσημα. Η υποκειμενική αυτή άποψη φαίνεται να επηρεάζει άμεσα αρκετές από τις στάσεις και τις συμπεριφορές του γονιού και έμμεσα κάποιες

μεταβλητές που σχετίζονται με το ίδιο το παιδί. Αν ο γονιός θεωρεί ότι το παιδί του «πάει καλά» στο σχολείο (σύμφωνα με τις προσδοκίες του, τα σχέδια του για το μέλλον, τη στάση του για την εκπαίδευση ως αξία κ.λπ.), τότε είναι πιθανό η ανησυχία και το άγχος του να μειώνονται και κατά συνέπεια να ελαττώνονται οι προσπάθειες εμπλοκής του «στα του σχολείου». Αντίθετα, οι προσπάθειες αυτές αυξάνονται όταν η ανατροφοδότηση που παίρνει από το σχολείο και οι προσωπικές του παρατηρήσεις εκπέμπουν ένα σήμα κινδύνου αναφορικά με την επίδοση του παιδιού στα μαθήματα (Γεωργίου, 1999). Με άλλα λόγια, η επίδοση του ίδιου του παιδιού λειτουργεί και ως ρυθμιστής της γονεϊκής συμπεριφοράς. Όχι μόνο επηρεάζεται από αυτήν, αλλά και την επηρεάζει.

Τέλος, παράμετρος της γονεϊκής εμπλοκής θεωρείται και η υποδοχή που έχουν οι γονείς από τη σχολική μονάδα. Η υποδοχή αυτή εξαρτάται από τις στάσεις που διατηρούν οι εκπαιδευτικοί για την ανάμιξη των γονιών σε αυτό που οι ίδιοι θεωρούν «δουλειά» τους και για την «εισβολή» των τελευταίων στο «χώρο» τους.

2.3 Παράγοντες που αφορούν τον έφηβο μαθητή

Η ηλικία του παιδιού και η πραγματική του επίδοση στο σχολείο είναι οι δύο κυριότερες παράμετροι της κατηγορίας αυτής (Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη, 2000). Η πρώτη είναι ιδιαίτερα κατανοητή. Φαίνεται ότι η γονεϊκή εμπλοκή φτάνει στο μέγιστο βαθμό της κατά τις τελευταίες τάξεις του γυμνασίου. Με την είσοδο του παιδιού στο γυμνάσιο η εμπλοκή αυξάνεται πάλι, αλλά με άλλη μορφή, λιγότερο εξουσιαστική. Αυτό εξαρτάται, όπως είναι φυσικό, και από την αντίσταση που προβάλλει το ίδιο το παιδί στον έλεγχο που του επιβάλλει ο γονιός. Τέλος, η αντίληψη που ο γονιός έχει για την επίδοση του παιδιού του λειτουργεί ως ένας «θερμοστάτης» που αυξομειώνει το βαθμό εμπλοκής ανάλογα με την ανατροφοδότηση που ο γονιός δέχεται από τους καθηγητές αναφορικά με την επίδοση του παιδιού του (Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη, 2000). Πρόκειται δηλαδή για μια δυναμική (σε αντίθεση με τη στατική) συμπεριφορά του γονιού, η οποία

μεταβάλλεται ποσοτικά και ποιοτικά, όπως μεταβάλλεται και το στοιχείο που υποτίθεται ότι προσπαθεί να επηρεάσει, δηλαδή η επίδοση του παιδιού στο σχολείο..

2.4 Παράγοντες που οδηγούν σε κακή σχολική επίδοση

Τις περισσότερες φορές η εξέλιξη του παιδιού στους παραπάνω τομείς συμβαδίζει, κάποιες φορές όμως το παιδί παρουσιάζει επιβράδυνση στην εξέλιξη μιας ή περισσότερων λειτουργιών και γι' αυτό θεωρείται ανώριμο για τη σχολική εργασία. Εμφανίζεται όταν ο έφηβος παρουσιάζει αδυναμία να παρακολουθήσει τα μαθήματα της τάξης του , δυσκολίες στην ανάγνωση και γραφή , φτωχό λεξιλόγιο, δυσκολία στις κοινωνικές συναναστροφές, δεν αποδέχεται το περιβάλλον και τους κανόνες της τάξης (Καϊλα, 1998)

- ❖ Ντροπή, Δειλία: Εμφανίζεται όταν το παιδί είναι συνεσταλμένο , δεν κάνει εύκολα φιλίες, παραμένει απομονωμένο, δεν συμμετέχει στις δραστηριότητες της τάξης, αποφεύγει τα άλλα παιδιά στα διαλείμματα. Εδώ θα πρέπει το παιδί να αποκτήσει θάρρος, από τους γονείς του και από τους καθηγητές του δίνοντάς του απλές αρμοδιότητες, απλές ευθύνες , παροτρύνοντας τα υπόλοιπα παιδιά να δημιουργούν φιλικές σχέσεις μαζί του . Οι γονείς θα πρέπει να ασχοληθούν περισσότερο μαζί του , παίζοντας, συζητώντας, ενθαρρύνοντας τον και να ψάξουν καλύτερα τη ζωή της οικογένειας , ώστε να βελτιώσουν ή όχι τις συνθήκες ζωής ή ακόμη να απορρίψουν κάποια δικά τους ελαττώματα (Καϊλα, 1998) . Σίγουρα ο έφηβος έρχεται στο σχολείο έχοντας μέσα του κάποια βιώματα , θετικά ή αρνητικά ,τα οποία θα πρέπει να τα συνδυάσει με τη ζωή της τάξης . Αυτό είναι δύσκολο για το παιδί και χρειάζεται τη στήριξη όλων των φορέων της εκπαίδευσης .Όχι μόνο ο εκπαιδευτικός ,όπως νομίζουν πολλοί γονείς , αλλά και οι γονείς πρέπει να σκύψουν πάνω στα προβλήματα του παιδιού και να μην δικαιολογούν τον εαυτό τους λέγοντας ότι μόνο το σχολείο είναι υπεύθυνο. Συνεπώς πρέπει να επιδιώκεται συνεργασία, με τους εκπαιδευτικούς , συνεργασία με τους τοπικούς φορείς της εκπαίδευσης , άμεσο ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες του σχολείου , παρακολούθηση εν ανάγκη σχολές γονέων, συμμετοχή στις ανοιχτές συζητήσεις και εκδηλώσεις, παρότρυνση του παιδιού για συμμετοχή του σε κοινωνικές εκδηλώσεις (πάρτι, γιορτές , κ.α), ενδιαφέρον για τους φίλους του και να καλύπτει γενικά κάθε ανάγκη του για επικοινωνία.

- ❖ Αποθάρρυνση: Σίγουρα κάθε μαθητής δεν θέλει την επίπληξη και την αποτυχία μπροστά στους άλλους συμμαθητές του .Το ίδιο συμβαίνει και με τους μεγαλύτερους σε ηλικία ανθρώπους που θέλουν την επιβράβευση για τη συνέχιση των προσπαθειών τους .Είναι απαράδεκτο σημερινός εκπαιδευτικός να δημιουργεί πρόβλημα στην ψυχосύνθεση των μαθητών του, επιπλήττοντας τους, τιμωρώντας τους , αποφεύγοντας τους . Δημιουργεί έτσι επιθετικές συμπεριφορές , άγχος , προβλήματα ένταξης στο σύνολο , ανασφάλεια και μαθησιακές δυσκολίες με έντονο το συναίσθημα της απόρριψης και συνεπώς της αποτυχίας . Η ενθάρρυνση , αντίθετα, από το σχολείο με τη συνεργασία γονέα εκπαιδευτικού σε συνδυασμό με το καλό κλίμα στην οικογένεια, εμπιστοσύνης και ασφάλειας, είναι στοιχεία που θα τονίσουν την προσωπικότητα του εφήβου και θα του επαναφέρουν την εμπιστοσύνη και την αυτοπεποίθηση που χρειάζεται για να προχωρήσει .
- ❖ Αδιαφορία της οικογένειας: Υπάρχουν κάποια στοιχεία που φαίνεται ακόμη και στα μάτια των παιδιών η αδιαφορία της οικογένειας .Είναι κουρασμένα , δεν προσέχουν στο μάθημα , δεν συζητούν εύκολα , έχουν μελαγχολική έκφραση και υποτιμούν τον εαυτό τους , με αποτέλεσμα την κακή σχολική τους επίδοση. Χρειάζεται αρκετή προσπάθεια από μέρους των καθηγητών για να πλησιάσουν αυτόν τον έφηβο . Αν πραγματικά υπάρχει καλή σχέση μαθητή εκπαιδευτικού , τότε θα τα καταφέρει να τον πλησιάσει .Αν ο έφηβος νιώθει ότι ο καθηγητής ενδιαφέρεται και θέλει να βοηθήσει , τότε ο μαθητής θα του ανοίξει την καρδιά και θα πετύχει . Είναι και πολύ λεπτή η θέση του εκπαιδευτικού καλώντας τους γονείς σε παιδαγωγική συνάντηση , όπου εκεί θα πρέπει να τους εκθέσει τα προβλήματα του παιδιού , προσέχοντας πάντα να μην επικρίνει και κατηγορεί την οικογένεια .
- ❖ Είναι απαράδεκτη η αδιαφορία της οικογένειας , ακόμη και αν τα προβλήματα και οι υποχρεώσεις των γονέων είναι μεγάλες. Δεν είναι δυνατόν να μην υπάρχει λίγος χρόνος για τη διάπλαση του εφήβου .Το παιδί στην εφηβική ηλικία δεν καταλαβαίνει τα προβλήματα των γονέων . Σ' αυτή την ηλικία το παιδί έχει ανάγκη τη στήριξη των γονέων του σε κάθε δραστηριότητά του είτε εξωσχολική δραστηριότητα είναι αυτή , είτε μαθήματα . Ακόμη και την επίπληξη και παρατήρηση έχει ανάγκη , γιατί έτσι

αισθάνεται την ασφάλεια γύρω του. Θεωρείται λάθος που πολλοί γονείς προσπαθούν να βρουν τρόπους για να φύγουν τα παιδιά . Το παιδί χρειάζεται ό,τι και οι μεγάλοι. Χρειάζεται την ψυχαγωγία, το χιούμορ , τις εκδρομές , τη συμμετοχή του σε όλα τα κοινά της οικογένειας , τη συζήτηση . Αυτά , έστω και σε μικρό βαθμό αν ικανοποιούν τις ανάγκες του παιδιού , πετυχαίνεται η κοινωνικοποίησή του ,επιβραβεύεται η σχολική του επίδοση και η μελλοντική του ένταξη στην κοινωνία .Ο σύγχρονος τρόπος ζωής των νέων οικογενειών έχει πολλές απαιτήσεις και η οικογένεια θέλει αντιμετώπιση από ώριμους και σκεπτόμενους γονείς .Θα πρέπει να έχουν υπομονή στις προσπάθειες του παιδιού , να το ανταμείβουν ,ελαχιστοποιώντας έτσι τις αποτυχίες του (Ιωάννη Ηλιόπουλου ,Σχολικού Συμβούλου , Πάτρα, 2008) . Αντίθετα , όταν οι γονείς είναι αδιάφοροι μεγιστοποιούν, ίσως άθελά τους ,την αποτυχία, αποθαρρύνουν κάθε δημιουργική προσπάθεια με αποτέλεσμα την κυριαρχία του συναισθήματος της κατωτερότητας στο παιδί .

2.5 Παράγοντες που οδηγούν σε καλές σχολικές επιδόσεις.

Η καλή σχολική επίδοση (Τζανή, 1983) εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε τους σπουδαιότερους. Για να επιτευχθεί καλή σχολική επίδοση θα πρέπει να υφίσταται σωστή οργάνωση του μαθητικού χρόνου- χρόνου μελέτης και δραστηριοτήτων του παιδιού. Θα πρέπει οι γονείς να είναι αισιόδοξοι και νά' χουν πίστη για το τελικό αποτέλεσμα, να συμπαρίστανται με την ενεργό συμμετοχή τους, να υπάρχουν και να λειτουργούν οι κανόνες κι οι αξίες της οικογένειας. Είναι πολύ σημαντικό να επιβραβεύεται η προσπάθεια των παιδιών όταν εκείνα αγωνίζονται και πετυχαίνουν οτιδήποτε μετά από αγώνα. Οι γονείς οφείλουν να εκφράζουν το ενδιαφέρον τους για την εξέλιξη του παιδιού τους και να λαμβάνουν υπόψη τους το υπόλοιπο εξωτερικό περιβάλλον του εφήβου και το πώς αυτό επιδρά. Το κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων παίζει ιδιαίτερο ρόλο ως προς τον πλούτο των ιδεών για το πώς και τι μέσα θα χρησιμοποιήσουν ώστε ο χώρος εργασίας και μελέτης του εφήβου να γίνει ελκυστικότερος. Όταν ο έφηβος φαίνεται να αντιμετωπίζει δυσκολίες, οι γονείς πρέπει να τον ενισχύουν ώστε να προσπαθήσει περισσότερο και να τα καταφέρει. Η οικογένεια έχει τη δυνατότητα να παροτρύνει το νέο να ασχοληθεί στον ελεύθερό του χρόνο με τον αθλητισμό ώστε να αναπτύξει τα ενδιαφέροντά του και να συνδυάζει την άθληση με την ψυχαγωγία. Επίσης σπουδαίας σημασίας είναι ο νέος να καταφέρει με τη βοήθεια των δικών του αγαπημένων ανθρώπων να αναπτύξει την αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμησή του , με ανάπτυξη θετικής σκέψης για όλες τις στάσεις της ζωής . Για να επιτευχθεί αυτό οι γονείς πρέπει να αποφεύγουν τη σύγκριση-διάκριση με άλλα αδέρφια ή μαθητές. Ο έφηβος θέλει να εκφράζει ελεύθερα τα συναισθήματά του και τις αγωνίες του. Για να μπορεί να το επιτύχει αυτό πρέπει να ισχύουν αυτά που προαναφέρθηκαν.

Βλέπουμε λοιπόν ότι τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της οικογένειας παίζουν πιο καθοριστικό ρόλο στη σχολική επίδοση ακόμη και από την κοινωνικο-οικονομική στάθμη της οικογένειας. Θα πρέπει να λάβουμε όμως υπόψη ότι η κοινωνικο-οικονομική στάθμη καθορίζεται από παράγοντες εξωτερικούς αποδεκτούς ή μη οι οποίοι τροποποιούνται ανάλογα με τα συμφέροντα κάθε τάξης. Λοιπόν, μπορούμε να προσπαθούμε να τροποποιήσουμε τις συνθήκες της δικής μας οικογένειας που αποτελείται από μικρό πλήθος ατόμων (Τζανή, 1983). Δε θα πρέπει τα οποιαδήποτε

προβλήματα να μεταφέρονται στην οικογένεια , ούτε η εργασία μας να είναι τροχοπέδη για την ανάπτυξη των παιδιών. Η θετική ενέργεια που θα πάρουμε από την οικογένεια θα είναι τροφοδότης για την κοινωνική μας και οικονομική μας ανάπτυξη. Ασφαλώς κάποιες δυνατότητες της οικογένειας εξαρτώνται από την κοινωνικο-οικονομική θέση αυτής . Ακόμη κι αν είναι δύσκολο να βελτιώσουμε αυτή τη θέση , είναι εύκολο να βελτιώσουμε τις συνθήκες ζωής της οικογένειας μας και να επενδύσουμε στους εφήβους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

«Εμπειρική διερεύνηση»

Μεθοδολογία της έρευνας

Για τη συγκεκριμένη έρευνα και τη συλλογή των δεδομένων επιλέχθηκε η μέθοδος του ανώνυμου ερωτηματολογίου. Η επιλογή του δείγματος έγινε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας και αφορούσε γονείς μαθητών της Γ' Γυμνασίου. Συνολικά μοιράστηκαν 30 ερωτηματολόγια στο νομό Αττικής και 90 στο νομό Κορινθίας από τα οποία συγκεντρώθηκαν συμπληρωμένα 80 (βαθμός ανταπόκρισης 66,7%). Από τους 80 γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα, οι 15 κατοικούν μόνιμα στη Δραπετσώνα, οι 25 στο Βραχάτι Κορινθίας ενώ οι υπόλοιποι 40 διαμένουν μόνιμα στο Δήμο Άσσου-Λεχαίου Κορινθίας.

Η πραγματοποίησή της έρευνας δεν ήταν ιδιαίτερος εύκολη αφού οι γονείς επιθυμούσαν να έχουν στη διάθεσή τους ένα χρονικό περιθώριο πολλών ημερών ώστε να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Μολονότι αυτό το περιθώριο δόθηκε δεν ήταν απολύτως συνεπείς και αναπόφευκτα λοιπόν η συλλογή των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων ήταν ιδιαίτερα δύσκολη λόγω του ότι πολλοί από τους γονείς δεν προθυμοποιήθηκαν να συμπληρώσουν ή να επιστρέψουν το ερωτηματολόγιο με αποτέλεσμα να μου δοθούν μόλις 80 ερωτηματολόγια.

Ο σχεδιασμός και η προπαρασκευή της έρευνας έγιναν κατά το χρονικό διάστημα Οκτώβρης του 2008 έως το Δεκέμβρη του 2008, ενώ η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε από το Μάρτιο του 2009 έως τον Απρίλιο του 2009.

Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου αφορά τα δημογραφικά στοιχεία του κάθε γονέα και της οικογένειας γενικότερα, ενώ στο δεύτερο μέρος υπάρχουν ειδικές ερωτήσεις που αφορούν την επίδοση των εφήβων στο σχολείο κ.τ.λ.

Στο επόμενο στάδιο της έρευνας γίνεται στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων, η οποία πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS. Ειδικότερα για την επεξεργασία των αποτελεσμάτων, οι στατιστικές αναλύσεις που χρησιμοποιήθηκαν είναι περιγραφική στατιστική (συχνότητες και ποσοστά), πίνακες διπλής εισόδου (Έλεγχος X^2) και έλεγχος συσχετίσεων σύμφωνα με τον Pearson. Ο έλεγχος X^2 (chi-square) είναι μία παραμετρική μέθοδος, το οποίο σημαίνει ότι δεν ασχολείται με παραμέτρους ενός πληθυσμού, αλλά ελέγχει εάν συσχετίζονται δύο

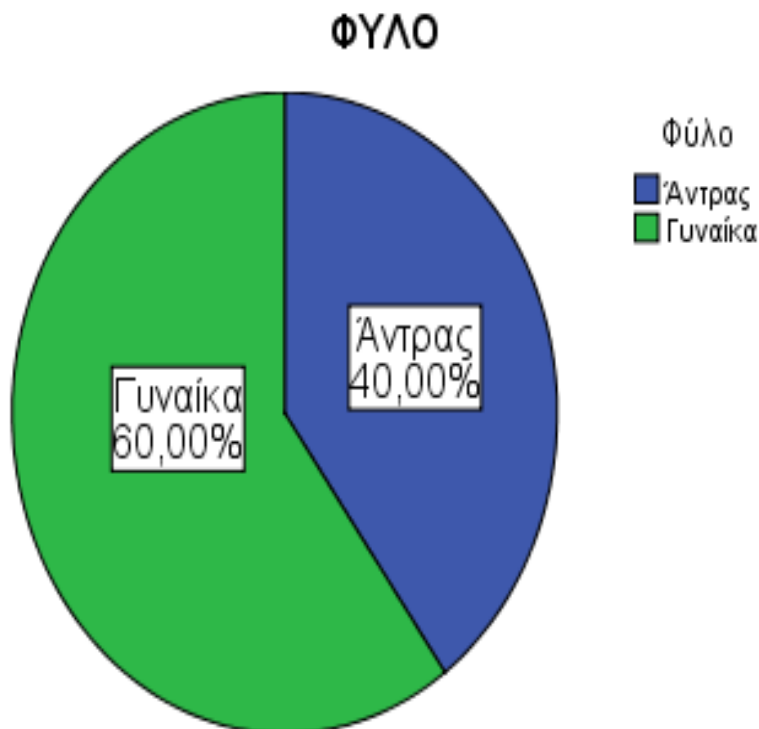
χαρακτηριστικά ενός πληθυσμού. Κατά τη εφαρμογή της εν λόγω διαδικασίας συγκρίνονται οι παρατηρούμενες τιμές του δείγματος ή πληθυσμού με τις αναμενόμενες τιμές ώστε να διαπιστωθεί εάν υπάρχει σημαντική στατιστική διαφορά μεταξύ των δύο συνόλων.

Η εμπειρική προσέγγιση της τυχόν επίδρασης της οικογένειας στις σχολικές επιδόσεις των παιδιών, που θα ακολουθηθεί αποτελεί σημαντικό στοιχείο της συγκεκριμένης έρευνας αφού με αυτό τον τρόπο συνδέεται το θεωρητικό πλαίσιο με την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της έρευνας.

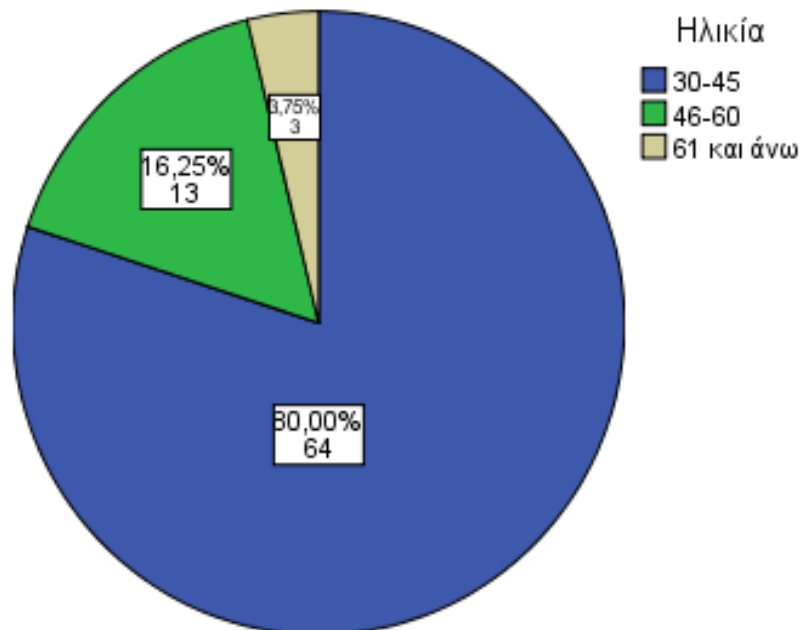
Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου.

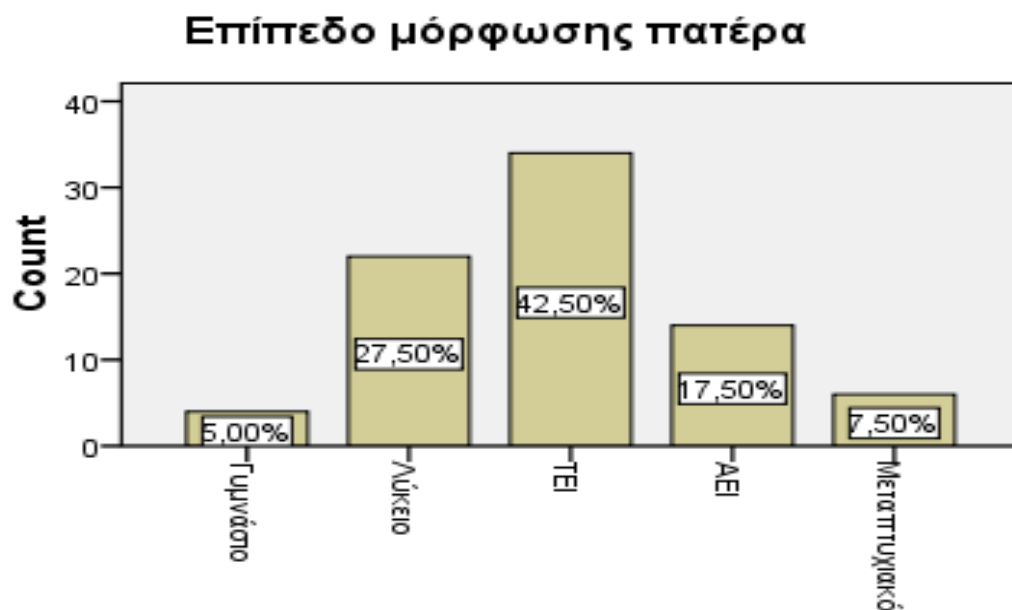
- 1) **Ποιο είναι το φύλο του ερωτηθέντος;** Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι το 60% των ερωτηθέντων δηλαδή 48 άτομα είναι γυναίκες και το 40% δηλαδή 32 άτομα που απήντησαν στις ερωτήσεις είναι άνδρες. Αυτό δείχνει μια εντονότερη ενασχόληση και ιδιαίτερο ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι μητέρες έναντι των πατέρων σε θέματα που αφορούν τη σχολική πραγματικότητα και την πορεία των παιδιών τους

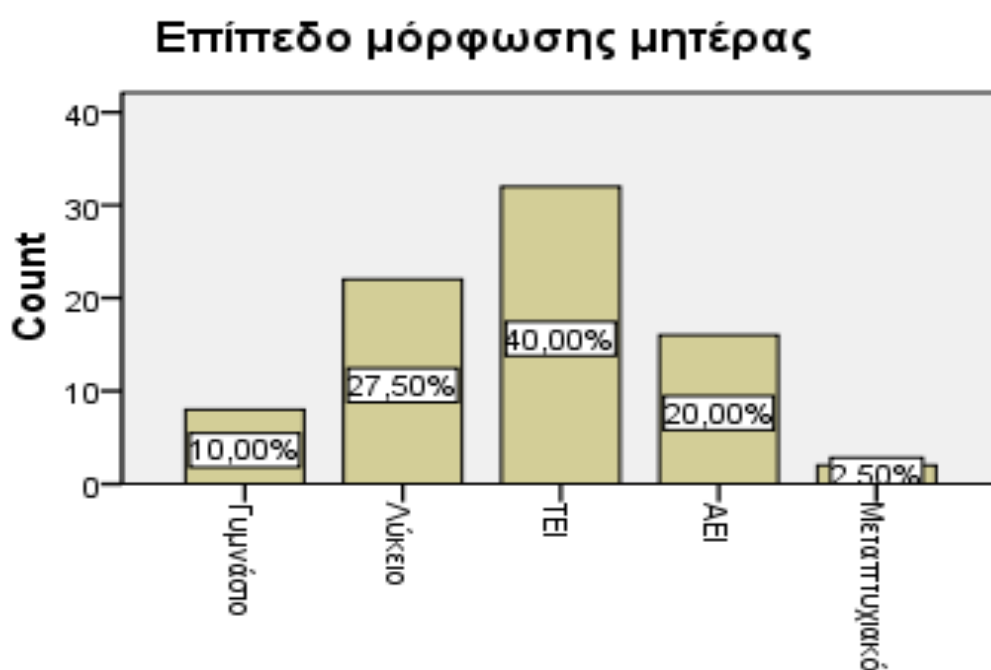
2) **Ποια είναι η ηλικία των ερωτηθέντων;** Από τα αποτελέσματα των απαντήσεων προκύπτει ότι ένα ισχυρό ποσοστό της τάξης του 80% που αντιστοιχεί σε 64 άτομα κατατάσσεται ηλικιακά μεταξύ 30 με 45 ετών, το 16,25%, δηλαδή 13 άτομα, είναι μεταξύ 46 με 60 ετών και μόλις το 3,75% δηλαδή 3 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα ανθρώπων 61 ετών και άνω. Παρατηρούμε ότι οι γονείς εφήβων 13-14 ετών είναι σχετικά νεαρής ηλικίας, γεγονός που καθιστά ευκολότερη την επικοινωνία και συνεννόηση μεταξύ τους.

3) Ποιο είναι το επίπεδο μόρφωσης του πατέρα; Το επίπεδο μόρφωσης του πατέρα είναι αρκετά υψηλό αφού η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε ότι έχει τελειώσει την υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο, 5%), ένα μεγαλύτερο ποσοστό αφορά αποφοίτους λυκείου-που αποτελεί τον «προθάλαμο» για τη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση (27,5%), το αξιοσημείωτο ποσοστό της τάξης του 42,5% έχει τελειώσει Ανώτερο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, ένα επίσης μεγάλο ποσοστό (17,5%) έχει αποφοιτήσει από ΑΕΙ και τέλος ένα επιπλέον σεβαστό ποσοστό (7.5%) έχει στην κατοχή του και μεταπτυχιακό τίτλο. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η μεγάλη πλειοψηφία διακρίνεται για την υψηλή σε σχέση με παλαιότερα ακαδημαϊκής της υπόστασης.

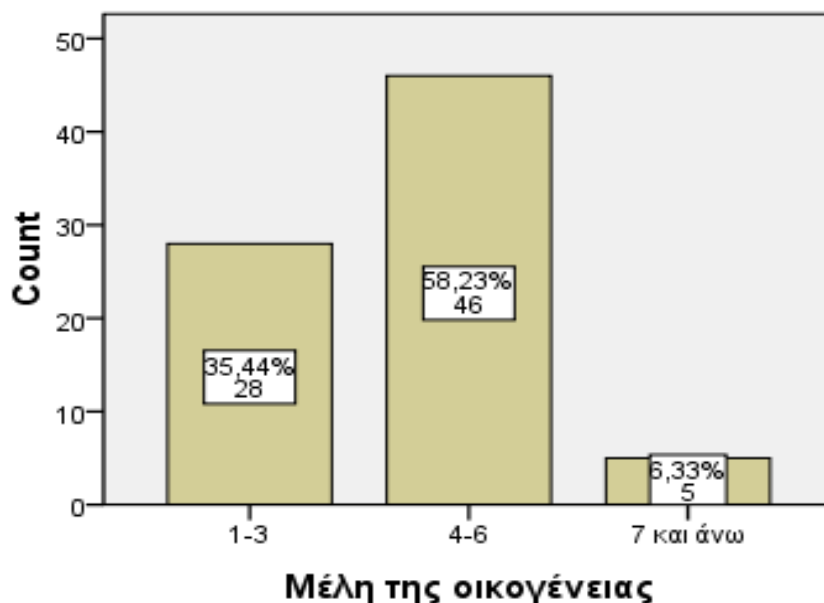
4) **Ποιο είναι το μορφωτικό επίπεδο μητέρας;** Είναι προφανές ότι τα αποτελέσματα είναι παρόμοια με τα αυτά παραπάνω που αφορούν το επίπεδο μόρφωσης του πατέρα με λίγες διαφοροποιήσεις, οι οποίες έγκεινται στο γεγονός ότι περισσότερες μητέρες έχουν τελειώσει ΑΕΙ (20%), λιγότερες κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σε σχέση πάντα με τους πατέρες (2,5%), αρκετές έχουν τελειώσει ΤΕΙ (40%), ποσοστό συναφές του παραπάνω ποσοστού, ακριβώς ίδιο ποσοστό έχει αποφοιτήσει απ' το λύκειο (27,5%) ενώ μεγαλύτερο ποσοστό (10%) έχει τελειώσει το γυμνάσιο.

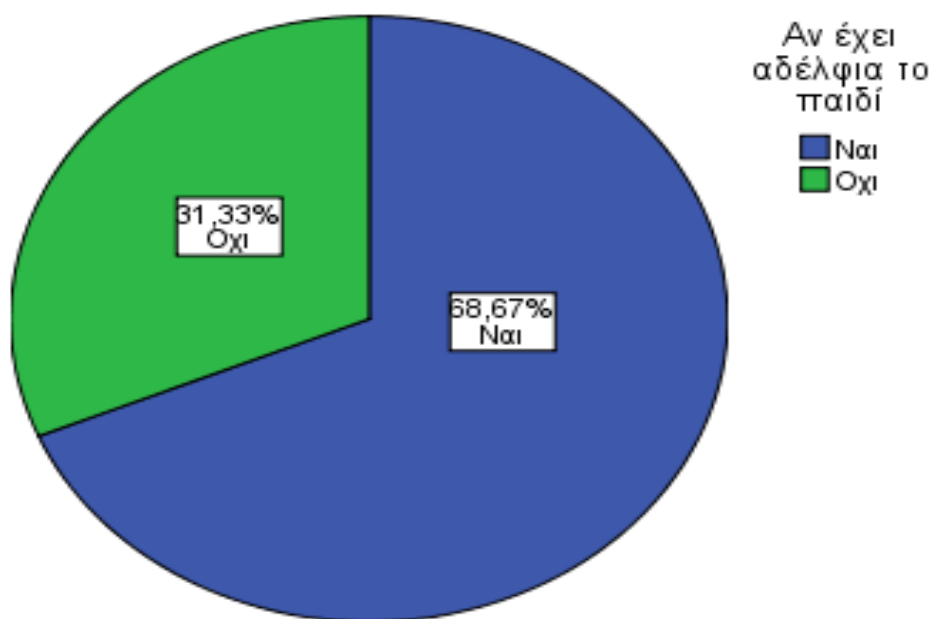
5) **Ποιο είναι το φύλο του παιδιού;** Οι περισσότεροι ερωτηθέντες απάντησαν ότι είναι γονείς κοριτσιών. Η διαφορά όμως είναι ελάχιστη. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά είναι περίπου στη «μέση». Κορίτσια 57,5% και αγόρια 42,5%.

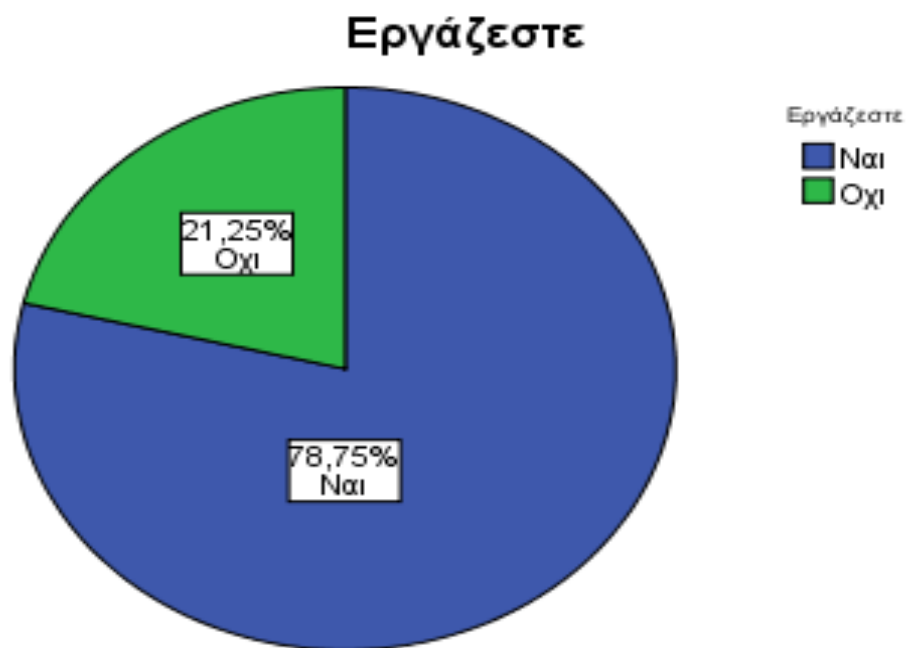
6) **Από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένειά σας;** Το 35,44% δηλαδή 28 άτομα απήντησαν ότι η οικογένειά τους αποτελείται από 1-3 μέλη. Αυτό καταδεικνύει πτυχές που αφορούν μονογονεϊκές οικογένειες ή γονείς που έχουν μόνο 1 παιδί-αποτέλεσμα μιας γενικότερης οικονομικής δυσχέρειας που επικρατεί στη χώρα τα τελευταία χρόνια. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (58,23%) δηλαδή 46 άτομα απήντησαν ότι η οικογένειά τους αποτελείται από 4-6 άτομα, που είναι και η πιο συνηθισμένη μορφή οικογένειας στην Ελλάδα σήμερα αφού η οικογένεια αποτελείται συνήθως απ' τον πατέρα, τη μητέρα, 2 παιδιά ή ίσως τους γονείς του ενός απ' τους δύο γονείς. Μόλις 5 άτομα (6,33%) καταγράφηκαν με 7 και περισσότερα άτομα στην οικογένειά τους.

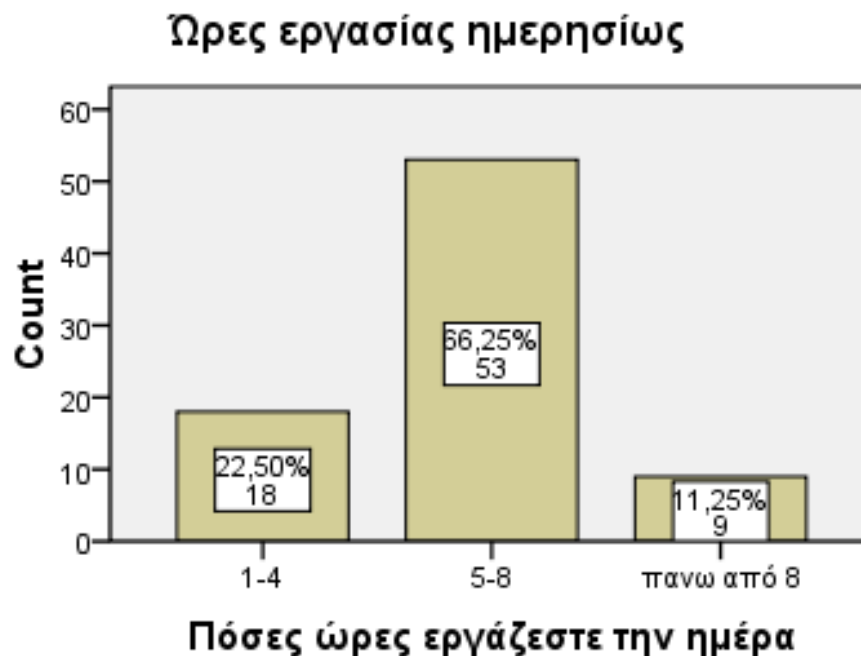
7) **Έχει αδέρφια το παιδί;** Το 68,67% των απαντήσεων ήταν θετικές ως προς την ύπαρξη αδελφών ενώ το 31,33% αυτών ήταν αρνητικές.

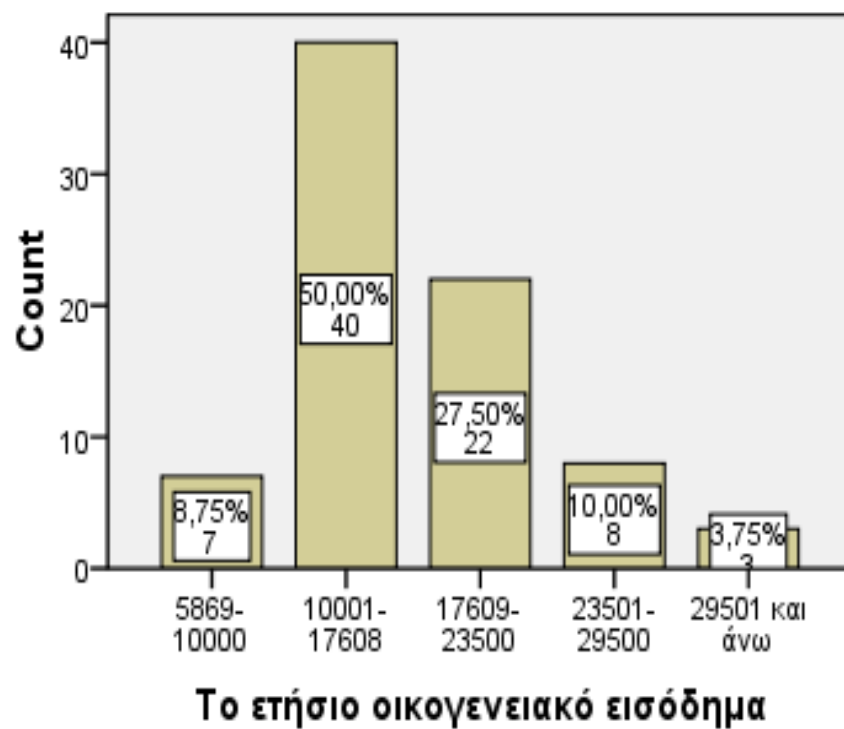
8)**Εργάζεστε;** Το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε ότι εργάζεται (78,75%), ενώ το 21,5% απάντησε αρνητικά. Η πλειοψηφία των ατόμων που απήντησε αρνητικά είναι γυναίκες οι οποίες απασχολούνται στον οικιακό τομέα.

9)Εάν είστε εργαζόμενος πόσες ώρες εργάζεστε την ημέρα; Στη συγκεκριμένη ερώτηση η πλειοψηφία των ερωτηθέντων όπως ήταν αναμενόμενο απάντησε ότι εργάζεται 5-8 ώρες (66,25%) δηλαδή 53 άτομα. Το 22,5% (18 άτομα) απάντησαν ότι εργάζονται 1-4 ώρες, προφανώς το ποσοστό αυτό αφορά τους ημιαπασχολούμενους ή μερικής απασχόλησης εργαζόμενους. Ένα ποσοστό που προβληματίζει αφορά τα άτομα που δήλωσαν ότι εργάζονται άνω των 8 ωρών (11,25%, 9 άτομα) και αντιστοιχεί πιθανότατα σε γονείς μεταναστών.(Πλειοψηφία ερωτηθέντων στο γυμνάσιο Δραπετσώνας)

10) **Ποιο είναι το ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα;** Το 8, 75% (7 άτομα) όπως φαίνεται απ' το γράφημα έχει εισόδημα 5869-10000 ευρώ, το 50% 10001-17608 ευρώ, το 27,5% δηλώνει εισόδημα 17609-23500 ευρώ, το 10% 23501-29500 ευρώ και μόλις το 3,75% έχει εισόδημα από 29501 ευρώ και άνω.

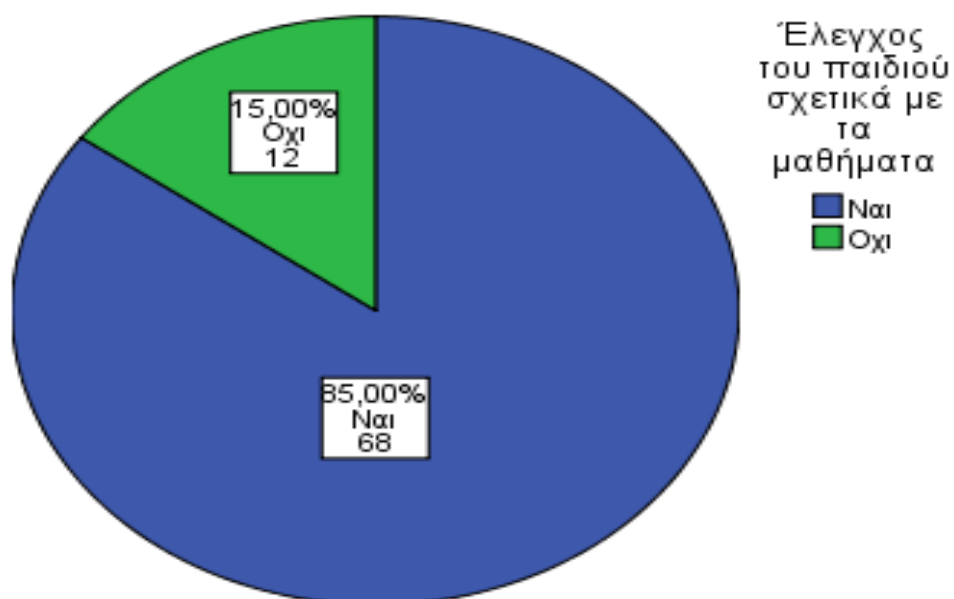

11)Στέλνετε το παιδί σας σε ιδιωτικό ή σε δημόσιο σχολείο; Το 78,75% των ερωτηθέντων απάντησε ότι στέλνει το παιδί του σε δημόσιο σχολείο ενώ το 21,25% απάντησε ότι στέλνει το παιδί του σε ιδιωτικό σχολείο.

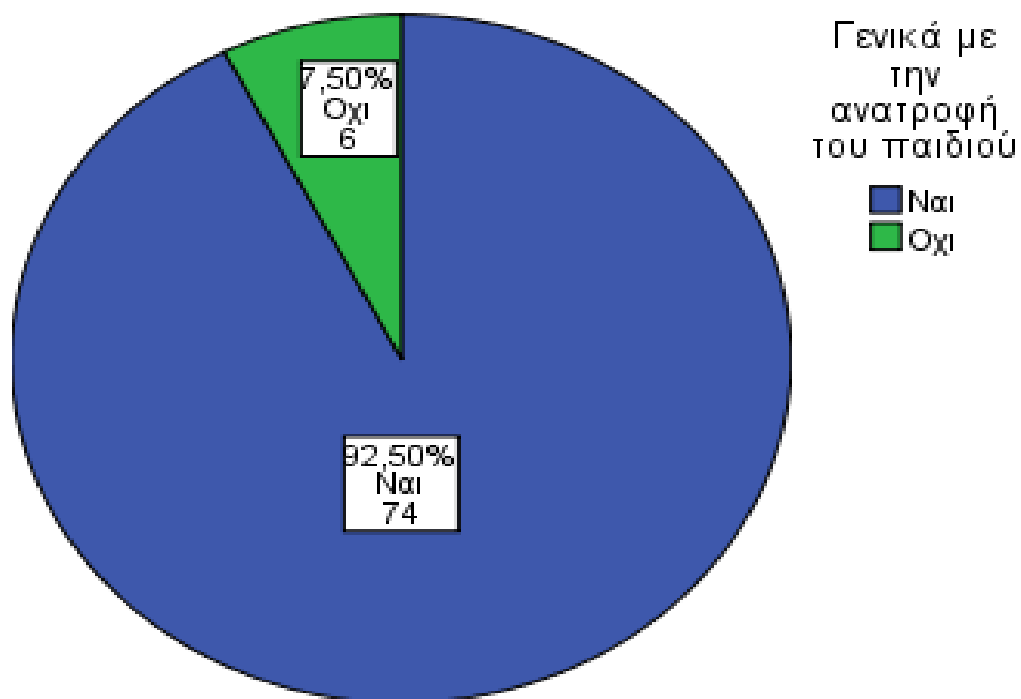

12) Παρακαλώ σημειώστε τον τρόπο με τον οποίο απασχολείστε με το παιδί.

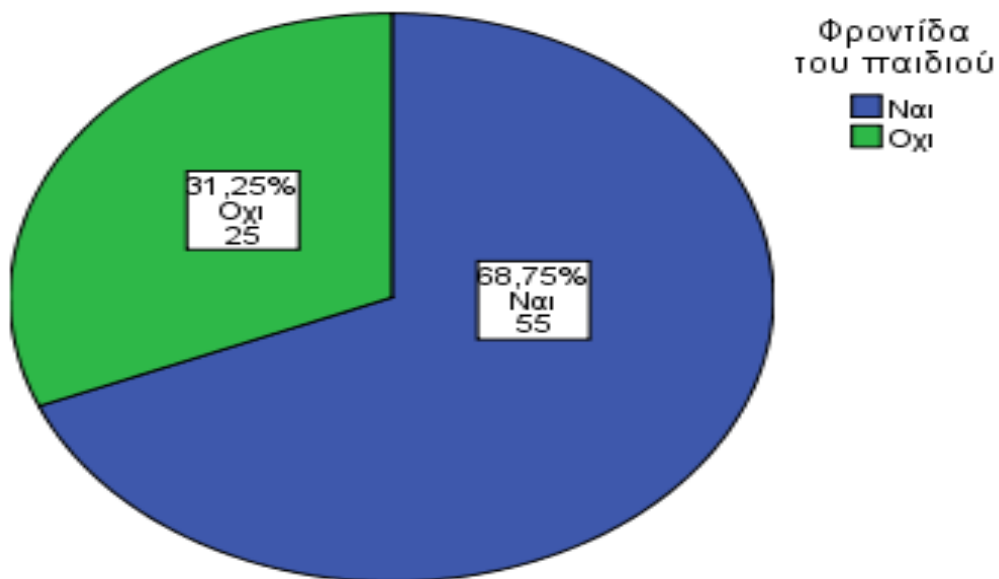
A) Έλεγχος του παιδιού σχετικά με τα μαθήματα Το 85% απαντά ότι ασχολείται με τον έλεγχο του παιδιά στα μαθήματα του ενώ το 15% απαντά πως δεν ασχολείται.

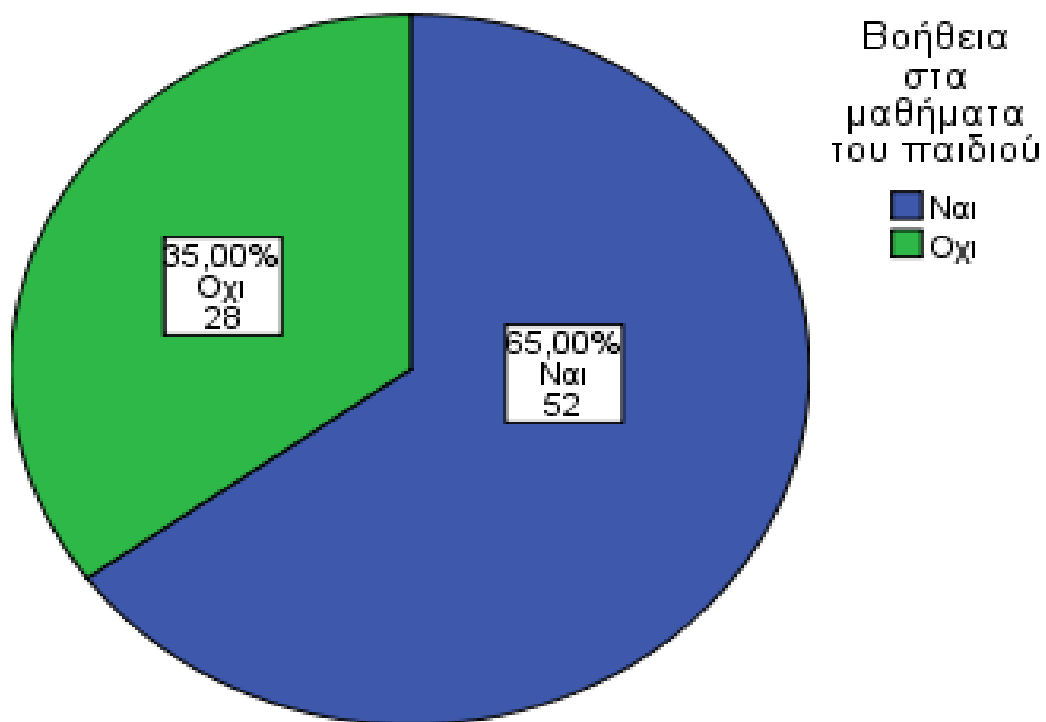
Β) Ασχολείστε γενικά με την ανατροφή του παιδιού; Το 92,5% απαντά θετικά και μόλις το 7,5 απαντά αρνητικά.

Γ) Ασχολείστε με τη φροντίδα του παιδιού; Το 58.75% απαντά θετικά ως προς την ενασχόλησή του με τη φροντίδα του παιδιού και το 31,75% απαντά αρνητικά.

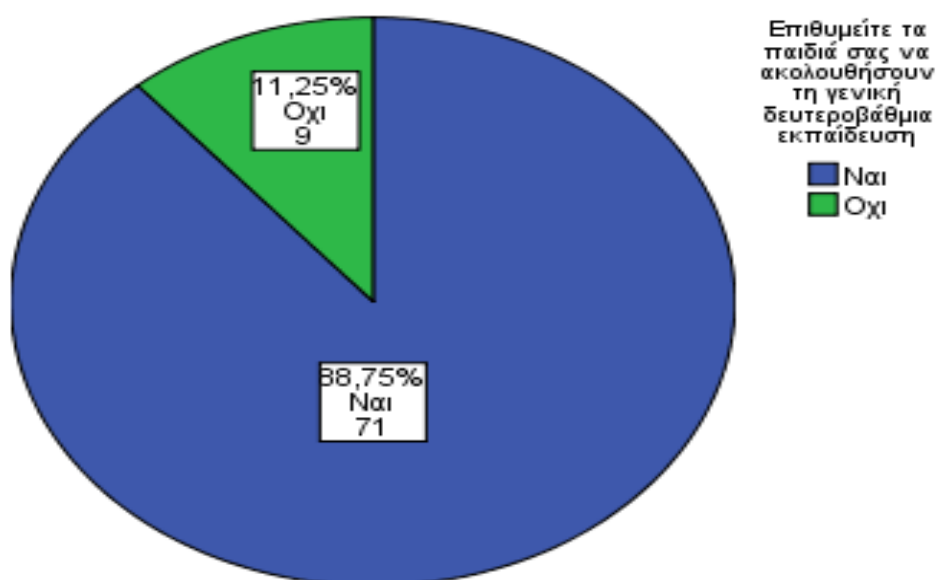
Δ) Βοηθάτε, συνεπικουρείτε στα μαθήματα του παιδιού; Το 65% απάντησε θετικά και το 35% αρνητικά ως προς τη βοήθεια του παιδιού με τα μαθήματά του.

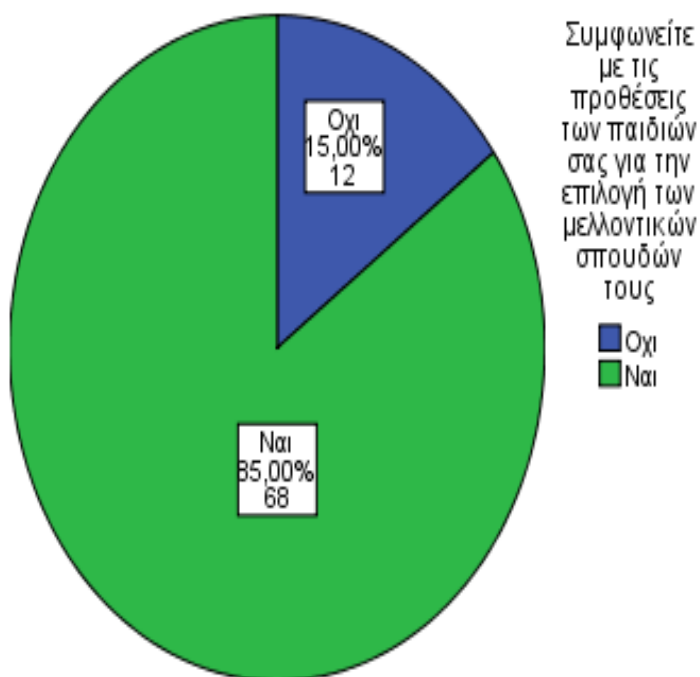
13) Ποια είναι η επίδοση των παιδιών σας στο σχολείο; Θετικό φαίνεται το αποτέλεσμα που παρουσιάζεται απ' τις απαντήσεις των γονέων αφού το 40% απαντά ότι η επίδοση του παιδιού τους είναι «πολύ καλή», το 30% απάντησε «καλή-μέτρια», το 21,75% «εξαιρετική» ενώ το μικρότερο ποσοστό (8,75%) απάντησε «κακή». Βέβαια πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι οι γονείς πολλές φορές απαντούν υποκειμενικά κι όχι απλώς μεταφέροντας-μεταφράζοντας τους βαθμούς των παιδιών τους αλλά εκφράζοντας την προσωπική τους άποψη.

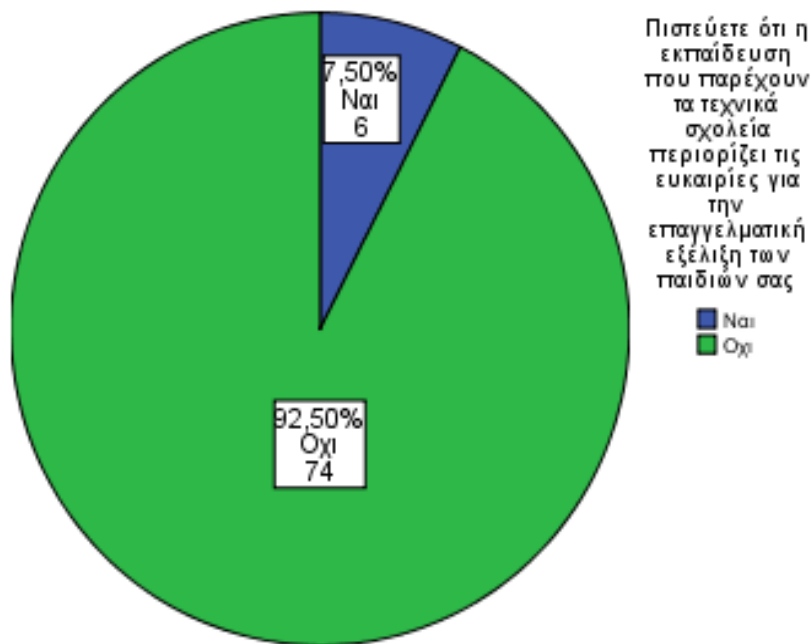
14)Επιθυμείτε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν τη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ενιαίο λύκειο) μετά το γυμνάσιο; Η σαφής πλειοψηφία απαντά «ναι» (88,75%) ενώ μόλις το 11,25% απαντά «όχι». Αυτό υποδεικνύει μια φυσική τάση των γονιών να επενδύουν στις προσδοκίες που έχουν για τα παιδιά τους και λιγότερο κρίνοντάς τους αντικειμενικά σύμφωνα με τις δυνατότητές τους. Επιθυμούν να συνεχίσουν στο ενιαίο λύκειο έχοντας και μη τις δυνατότητες και αψηφώντας πολλές φορές τις κλίσεις των παιδιών προς τεχνικά επαγγέλματα.

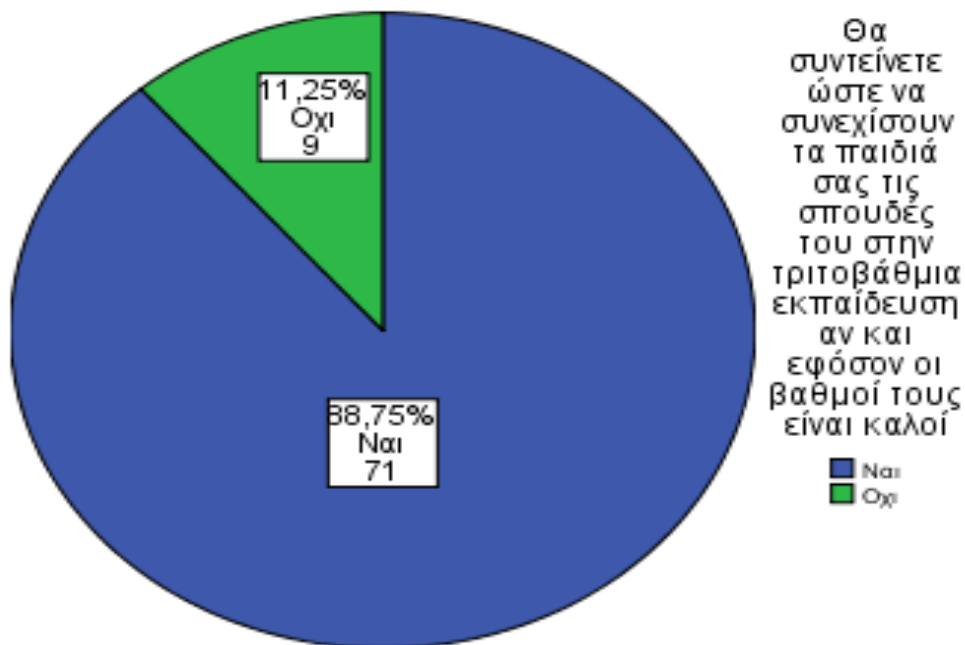
15) Συμφωνείτε με τις προθέσεις των παιδιών σας για την επιλογή των μελλοντικών σπουδών τους; Εδώ φαίνεται ότι ταυτίζονται οι απόψεις γονιών και παιδιών αφού το 95% απάντησε «ναι» και το σαφώς μικρότερο 15% «όχι». Το ερώτημα που γεννάται είναι πόσο συγκλίνουν οι απόψεις τους (γονέων-παιδιών) ως προς την επιλογή της «οδού» για να φτάσουν στον απώτερο κοινό –καθώς φαίνεται-στόχο.

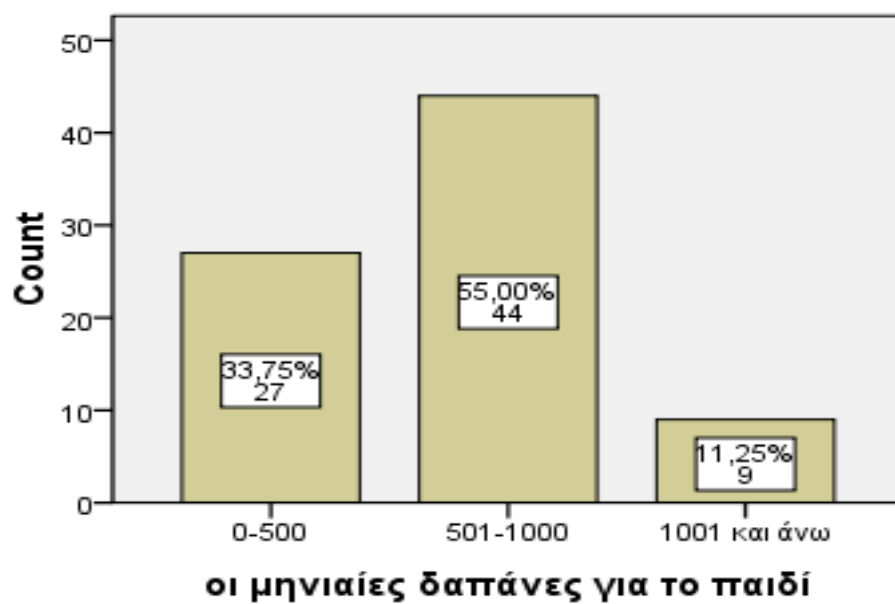
16) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση που παρέχουν τα τεχνικά σχολεία περιορίζει τις ευκαιρίες για την επαγγελματική εξέλιξη των παιδιών σας; Η συγκεκριμένη απάντηση φαίνεται τελείως αντιφατική σε σχέση με τις δύο προηγούμενες ερωτήσεις διότι το 92,5% απαντά «όχι» και το 7,5% «ναι». Αυτό έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τις προηγούμενες απαντήσεις γιατί ενώ η πλειοψηφία των γονιών απαντά θετικά ως προς τα τεχνικά σχολεία, κατ' ουσίαν δεν τα προτιμά για τη συνέχιση των σπουδών των παιδιών της.

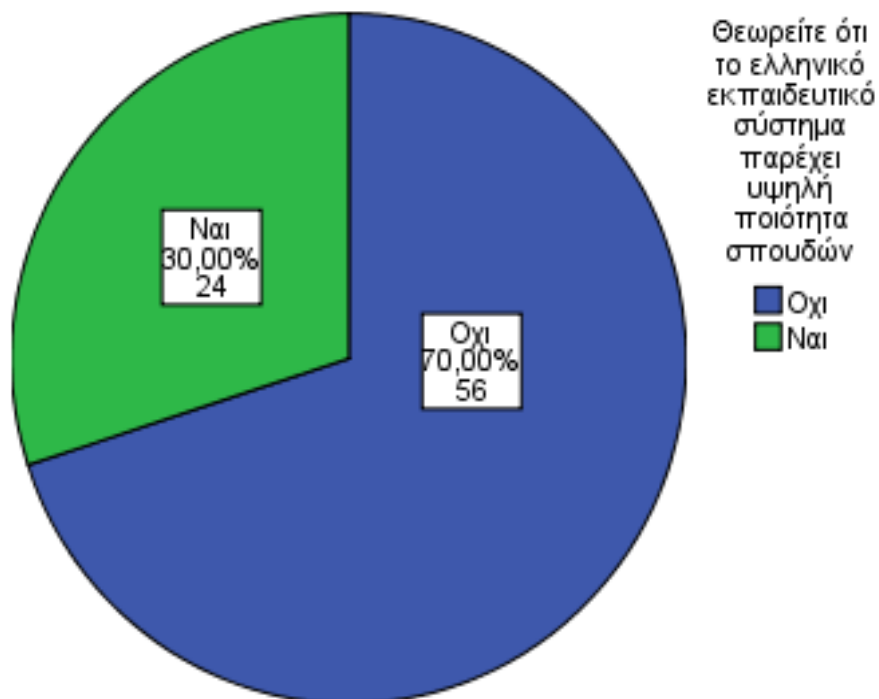
17)Θα συντείνετε ώστε να συνεχίσουν τα παιδιά σας τις σπουδές του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αν και εφόσον οι βαθμοί τους είναι καλοί; Το 88,5% απαντά θετικά στην προοπτική συνέχισης των σπουδών των παιδιών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αν οι βαθμοί τους είναι καλοί και μόνο το 11,25% είναι αρνητικό. Οι περισσότεροι γονείς επιθυμούν τα παιδιά τους να συνεχίσουν τις σπουδές τους μη υπολογίζοντας πολλές φορές το υψηλό κόστος προκειμένου τα τέκνα τους να φοιτήσουν σε κάποιο ΑΕΙ.

18) **Ποιες είναι οι μηνιαίες δαπάνες για το παιδί σας;** Το 55% απαντά 501-1000 ευρώ, ένα ποσό ιδιαίτερα υψηλό αν λάβουμε υπόψη μας ότι ένας καλώς αμοιβόμενος εργαζόμενος στην Ελλάδα δεν εισπράττει πάνω από 1200 ευρώ μηνιαίως. Το 33,75% απαντά 0-500 ευρώ και το μικρότερο ποσοστό (11,25%) ξοδεύει 1001 ευρώ και άνω ποσό ιδιαίτερος υπερβολικό σχετικώς με την υπάρχουσα οικονομική κατάσταση. Προφανώς αφορά γονείς ευκατάστατους με υψηλό εισόδημα.

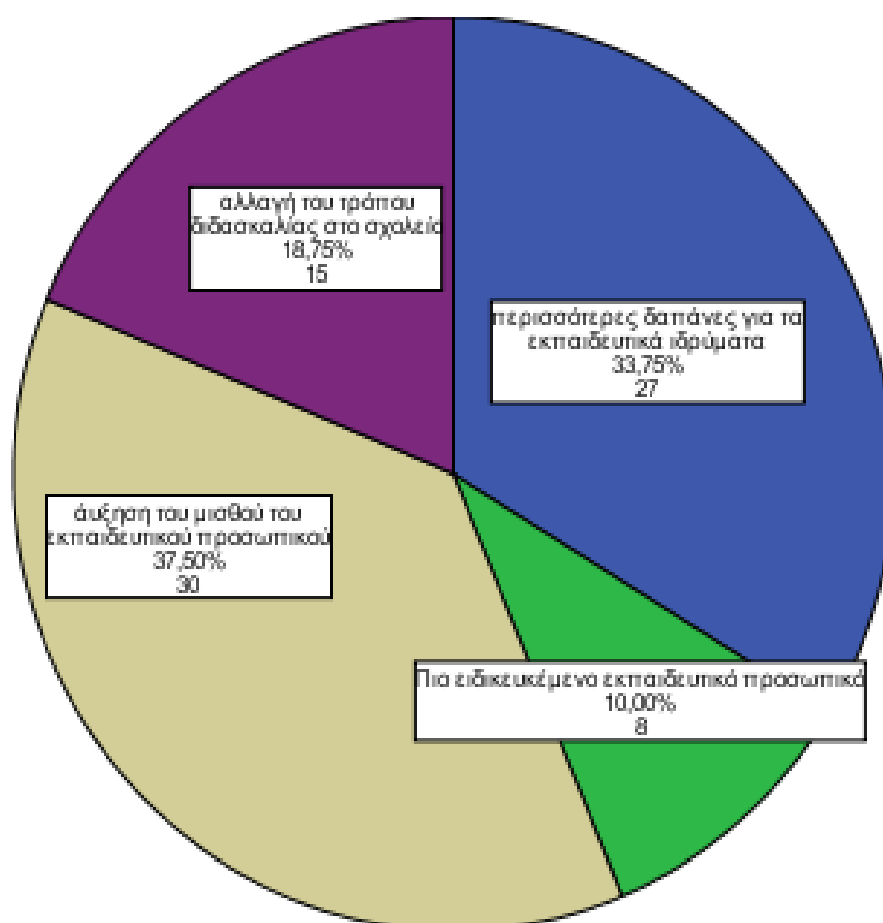

19)Θεωρείτε ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα παρέχει υψηλή ποιότητα σπουδών; Το 70% απαντά «όχι» και το 30% «ναι». Υπερισχύει σαφώς το πρώτο και δείχνει την απογοήτευση των περισσότερων γονέων για την υπάρχουσα κατάσταση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Σχολιασμός 20^{ης} ερώτησης

20)Εάν όχι τότε κατά τη γνώμη σας τι θα πρέπει να γίνει έτσι ώστε το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να γίνει αποδοτικό; Παρότι μπορεί να θεωρηθεί απρόσμενη ως πλειοψηφική απάντηση φαίνεται πως οι γονείς θεωρούν (το 37,5%) ότι για να γίνει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πιο αποδοτικό πρέπει να υπάρξει αύξηση στο μισθό των διδασκόντων, να αυξηθούν οι δαπάνες για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (33,75%), να αλλάξει ο τρόπος διδασκαλίας στο σχολείο (18,75%) και τέλος με σειρά ποσοστιαίας προτεραιότητας, να υπάρξουν πιο εξειδικευμένα διδακτικά προσωπικά (10%).

4.2 Έλεγχος συσχετίσεων

1) «Επίδοση – Ώρες εργασίας»

Πίνακας διπλής εισόδου

			Ώρες εργασίας			
			1-4	5-8	Πάνω από 8	Σύνολο
επίδοση	κακή	Count	1	4	2	7
		% within επίδοση	14,3%	57,1%	28,6%	100,0%
	Μέτρια -καλή	Count	1	14	9	24
		% within επίδοση	4,2%	58,3%	37,5%	100,0%
	πολύ καλή	Count	2	25	5	32
		% within επίδοση	6,2%	78,1%	15,6%	100,0%
	εξαιρετική	Count	5	11	1	17
		% within επίδοση	29,4%	64,7%	5,9%	100,0%
	Σύνολο	Count	9	54	17	80
		% within επίδοση	11,2%	67,5%	21,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,313 ^a	6	,038
Likelihood Ratio	12,474	6	,052
Linear-by-Linear Association	6,992	1	,008
N of Valid Cases	80		

a. 7 cells (58,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,79.

Από τον πίνακα αποτελεσμάτων χ^2 προκύπτει ότι υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ των ωρών εργασίας των γονέων και της σχολικής επίδοσης των παιδιών. ($\chi^2=13,313$, $DF=6$, $p=0,038<0,05$) Αυτό το γεγονός δείχνει ότι οι πιθανότητες είναι μεγάλες, αν οι γονείς εργάζονται πάνω από 8 ώρες, το παιδί τους να έχει «κακή» επίδοση στο σχολείο.

2) «Επίδοση –είδος σχολείου»

			Είδος σχολείου		
			Ιδιωτικό	Δημόσιο	Σύνολο
Επίδοση	κακή	Count	0	7	7
		% within VAR00011	,0%	11,1%	8,8%
	μέτρια -καλή	Count	3	21	24
		% within VAR00011	17,6%	33,3%	30,0%
	πολύ καλή	Count	6	26	32
		% within VAR00011	35,3%	41,3%	40,0%
	εξαιρετική	Count	8	9	17
		% within VAR00011	47,1%	14,3%	21,2%
	Σύνολο	Count	17	63	80
		% within VAR00011	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,873 ^a	3	,020
Likelihood Ratio	10,282	3	,016
Linear-by-Linear Association	8,322	1	,004
N of Valid Cases	80		

a. 2 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,49.

Υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ των επιδόσεων των παιδιών και του είδους του σχολείου($\chi^2= 9,873$, $DF= 3$, $p= 0,020<0,05$)

Από τον πίνακα φαίνεται ότι τα παιδιά που πηγαίνουν σε ιδιωτικό σχολείο έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να έχουν καλές επιδόσεις. Το 82, 4% των παιδιών που πηγαίνουν σε ιδιωτικό σχολείο έχουν «πολύ καλή» και «εξαιρετική» επίδοση.

3) «Μηνιαίες δαπάνες για το παιδί – επίδοση του παιδιού»

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,468 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	27,626	6	,000
Linear-by-Linear Association	21,098	1	,000
N of Valid Cases	80		

a. 6 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,79.

			Μηνιαίες δαπάνες για το παιδί			
			0-500	501-1000	1001 και άνω	Total
Επίδοση	κακή	Count	5	2	0	7
		% within miniaies_dapanes	18,5%	4,5%	,0%	8,8%
	καλή-μέτρια	Count	14	10	0	24
		% within miniaies_dapanes	51,9%	22,7%	,0%	30,0%
	πολύ καλή	Count	6	23	3	32
		% within miniaies_dapanes	22,2%	52,3%	33,3%	40,0%
	εξαιρετική	Count	2	9	6	17
		% within miniaies_dapanes	7,4%	20,5%	66,7%	21,2%
	Total	Count	27	44	9	80
		% within miniaies_dapanes	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Από τον πίνακα φαίνεται ότι υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ του μηνιαίου ποσού που δαπανάται για το παιδί και της επίδοσής του ($\chi^2 = 27,468$, $p = 0,0001 < 0,05$).

Συνεπώς με αύξηση των δαπανών για το παιδί (π.χ έξοδα για το φροντιστήριο) αυξάνεται η πιθανότητα το παιδί να έχει «πολύ καλή» ή «εξαιρετική» επίδοση στο σχολείο.

4) Επίδοση – εισόδημα

Πίνακας διπλής εισόδου

			επίδοση				
			κακή	μέτρια -καλή	πολύ καλή	εξαιρετική	Σύνολο
εισόδημα	5869-10000	Count	3	4	0	0	7
		% within εισόδημα	42,9%	57,1%	,0%	,0%	100,0%
	10001-17608	Count	3	18	17	2	40
		% within εισόδημα	7,5%	45,0%	42,5%	5,0%	100,0%
	17609-23500	Count	1	2	11	8	22
		% within εισόδημα	4,5%	9,1%	50,0%	36,4%	100,0%
	23501-29500	Count	0	0	3	5	8
		% within εισόδημα	,0%	,0%	37,5%	62,5%	100,0%
	29501 και άνω	Count	0	0	1	2	3
		% within εισόδημα	,0%	,0%	33,3%	66,7%	100,0%
	Σύνολο	Count	7	24	32	17	80
		% within εισόδημα	8,8%	30,0%	40,0%	21,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,609 ^a	12	,000
Likelihood Ratio	46,662	12	,000
Linear-by-Linear Association	30,015	1	,000
N of Valid Cases	80		

a. 15 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,26.

Από τον πίνακα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της σχολικής επίδοσης των παιδιών και του οικογενειακού εισοδήματος($\chi^2= 43,609$, $DF=12$, $p=0,0001<0,05$).

Άρα το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με υψηλό οικογενειακό εισόδημα έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να είναι ο βαθμός της επίδοσης τους υψηλός.

5)Επίδοση – το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα

Πίνακας διπλής εισόδου

			επίδοση				
			κακή	μετρια - καλή	πολύ καλή	εξαιρετική	Σύνολο
μορφωτικό επίπεδο του πατέρα	Γυμνάσιο	Count	3	1	0	0	4
		% within μορφωτικό επίπεδο του πατέρα	75,0%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
	Λύκειο	Count	4	15	3	0	22
		% within μορφωτικό επίπεδο του πατέρα	18,2%	68,2%	13,6%	,0%	100,0%
	ΤΕΙ	Count	0	6	27	1	34
		% within μορφωτικό επίπεδο του πατέρα	,0%	17,6%	79,4%	2,9%	100,0%
	ΑΕΙ	Count	0	2	0	12	14
		% within μορφωτικό επίπεδο του πατέρα	,0%	14,3%	,0%	85,7%	100,0%
	Μεταπτυχιακό	Count	0	0	2	4	6
		% within μορφωτικό επίπεδο του πατέρα	,0%	,0%	33,3%	66,7%	100,0%
	Σύνολο	Count	7	24	32	17	80
		% within μορφωτικό επίπεδο του πατέρα	8,8%	30,0%	40,0%	21,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,108	12	,000
Likelihood Ratio	102,180	12	,000
Linear-by-Linear Association	47,781	1	,000
N of Valid Cases	80		

a. 14 cells (70,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,35.

Από τον πίνακα προκύπτει ότι υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της επίδοσης του παιδιού και του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα ($\chi^2 = 1,108$, $DF = 12$, $p = 0,0001 < 0,05$). Άρα αν ο πατέρας έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο αυξάνεται κι η πιθανότητα το παιδί να έχει καλύτερη επίδοση.

6)Επίδοση – Μορφωτικό επίπεδο της μητέρας

Πίνακας διπλής εισόδου

			επίδοση				
			κακή	μέτρια -καλή	πολύ καλή	εξαιρετική	Σύνολο
μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Γυμνάσιο	Count	4	3	0	0	
		% within μορφωτικό επίπεδο μητέρας	57,1%	42,9%	,0%	,0%	100%
	Λύκειο	Count	2	17	17	4	
		% within μορφωτικό επίπεδο μητέρας	5,0%	42,5%	42,5%	10,0%	100%
	TEI	Count	1	4	11	6	
		% within μορφωτικό επίπεδο μητέρας	4,5%	18,2%	50,0%	27,3%	100%
	AEI	Count	0	0	3	5	
		% within μορφωτικό επίπεδο μητέρας	,0%	,0%	37,5%	62,5%	100%
	Μεταπτυχιακό	Count	0	0	1	2	
		% within μορφωτικό επίπεδο μητέρας	,0%	,0%	33,3%	66,7%	100%
	Σύνολο	Count	7	24	32	17	
		% within μορφωτικό επίπεδο μητέρας	8,8%	30,0%	40,0%	21,2%	100%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	44,600	12	,000
Likelihood Ratio	39,984	12	,000
Linear-by-Linear Association	25,733	1	,000
N of Valid Cases	80		

a. 15 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,26.

Παρομοίως από αυτόν τον πίνακα προκύπτει ότι υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της επίδοσης του παιδιού και του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας ($\chi^2=44,600$, $DF=12$, $p=0,0001<0,05$). Άρα αν η μητέρα έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο αυξάνεται η πιθανότητα το παιδί να έχει καλύτερη επίδοση.

Μεταβλητές που δε συσχετίζονται

1) «Ηλικία των γονέων – επίδοση του παιδιού»

Πίνακας διπλής εισόδου

			Ηλικία γονέων		
			30-45	46 και άνω	Total
επίδοση	κακή	Count	5	2	7
		Expected Count	5,6	1,4	7,0
		% within ilikia_gon	7,8%	12,5%	8,8%
	μέτρια -καλή	Count	20	4	24
		Expected Count	19,2	4,8	24,0
		% within ilikia_gon	31,2%	25,0%	30,0%
	πολύ καλή	Count	26	6	32
		Expected Count	25,6	6,4	32,0
		% within ilikia_gon	40,6%	37,5%	40,0%
	εξαιρετική	Count	13	4	17
		Expected Count	13,6	3,4	17,0
		% within ilikia_gon	20,3%	25,0%	21,2%
	Σύνολο	Count	64	16	80
		Expected Count	64,0	16,0	80,0
		% within ilikia_gon	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests (χ²)

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,652 ^a	3	,885
Likelihood Ratio	,626	3	,890
Linear-by-Linear Association	,004	1	,950
N of Valid Cases	80		

a. 3 cells (37,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,40.

Από τον πίνακα προκύπτει το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της ηλικίας των γονέων και των επιδόσεων των παιδιών ($\chi^2 = 0,652$, DF(βαθμοί ελευθερίας)=3, $p = 0,885$) Άρα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι πολύ μικρό ποσοστό γονέων όλων των ηλικιών έχουν παιδιά με «κακή» επίδοση. Βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών και στις δυο κατηγορίες ηλικιών έχει επίδοση από μέτρια-καλή έως πολύ καλή.

2) «Επίδοση του παιδιού – επιθυμία των γονέων να συνεχίσει τις σπουδές»

			Επίδοση του παιδιού		
			Κακή- μέτρια	Πολύ καλή- εξαιρετική	Σύνολο
Επιθυμία των γονέων να συνεχίσει το παιδί τις σπουδές του	Όχι	Count	5	7	12
		% within epidos_2	16,1%	14,3%	15,0%
	Ναι	Count	26	42	68
		% within epidos_2	83,9%	85,7%	85,0%
	Σύνολο	Count	31	49	80
		% within epidos_2	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,051 ^a	1	,822	1,000	,531
Continuity Correction ^b	,000	1	1,000		
Likelihood Ratio	,050	1	,823		
Fisher's Exact Test					
Linear-by-Linear Association	,050	1	,823		
N of Valid Cases	80				

a. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,65.

b. Computed only for a 2x2 table

Από τον πίνακα προκύπτει ότι δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ των επιδόσεων των παιδιών και της επιθυμίας των γονέων να συνεχίσει το παιδί τις σπουδές του ($\chi^2 = 0,051$, $DF=1$, $p= 0,822$).

Από το γεγονός αυτό συμπεραίνουμε ότι ανεξάρτητα από την επίδοση του παιδιού οι γονείς έχουν την επιθυμία το παιδί τους να συνεχίσει τις σπουδές του.

3) «Εισόδημα – η επιθυμία των γονέων να συνεχίσει το παιδί τις σπουδές του»

			η επιθυμία των γονέων να συνεχίσει το παιδί τις σπουδές του		
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Εισόδημα	5869-17608	Count	5	42	47
		% of Total	10,6%	89,4%	100,0%
	17609-23500	Count	6	16	22
		% of Total	27,3%	72,7%	100,0%
	23501 και άνω	Count	1	10	11
		% of Total	9,1%	90,9%	100,0%
	Σύνολο	Count	12	68	80
		% of Total	15,0%	85,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,601 ^a	2	,165
Likelihood Ratio	3,294	2	,193
Linear-by-Linear Association	,363	1	,547
N of Valid Cases	80		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,65.

Από τους πίνακες προκύπτει ότι δεν υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ του επίπεδου εισοδήματος και της επιθυμίας των γονέων να συνεχίσει το παιδί τις σπουδές του ($\chi^2=3,601$, $DF=2$, $p=0,165>0,05$). Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ανεξαρτήτως από το επίπεδο του εισοδήματος τους οι γονείς θέλουν το παιδί τους να συνεχίσει τις σπουδές του.

4) «Φύλο του παιδιού – σχολική επίδοση»

			Φύλο του παιδιού		
			Κορίτσι	Αγόρι	Σύνολο
Επίδοση	κακή	Count	4	3	7
		% within VAR00005	8,7%	8,8%	8,8%
	μέτρια -καλή	Count	11	13	24
		% within VAR00005	23,9%	38,2%	30,0%
	πολύ καλή	Count	18	14	32
		% within VAR00005	39,1%	41,2%	40,0%
	εξαιρετική	Count	13	4	17
		% within VAR00005	28,3%	11,8%	21,2%
	Σύνολο	Count	46	34	80
		% within VAR00005	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,861 ^a	3	,277
Likelihood Ratio	4,021	3	,259
Linear-by-Linear Association	2,349	1	,125
N of Valid Cases	80		

a. 2 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,98.

Από τον πίνακα χ^2 συμπεραίνουμε ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του φύλου του παιδιού και της σχολικής επίδοσης ($\chi^2 = 3,861$, $DF=3$, $p= 0,277 > 0,05$). Το μεγαλύτερο ποσοστό τόσο των κοριτσιών όσο και των αγοριών έχουν «μέτρια-καλή» ή «πολύ καλή» επίδοση.

Κεφάλαιο 5^ο

Συμπεράσματα

Οι γονείς αποτελούν τη βάση και το σημαντικότερο πυλώνα της οικογένειας. Οι γονείς είναι εκείνοι που θα διαπαιδαγωγήσουν το παιδί τους, αυτοί που φέρουν την ευθύνη για την πορεία και ακαδημαϊκή εξέλιξη του. Και αυτό γιατί εκείνοι είναι αυτοί που αποφασίζουν μαζί με το παιδί τους για το μέλλον του αλλά και το βοηθούν να λύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στο παρόν. Όπως είδαμε κατά τη θεωρητική προσέγγιση, υπάρχουν διαφορετικοί τύποι γονέων κι ο καθένας αντιδρά διαφορετικά και εφαρμόζει ανόμοιες μεθόδους ως προς τη διαπαιδαγώγηση και τη συμπεριφορά του έναντι του παιδιού. Ο καθένας ξεχωριστά θέτει στόχους με το παιδί του και επιδιώκει να τους πετύχει χρησιμοποιώντας τα δικά του μέσα και με δικούς του τρόπους. Αυτό επιτυγχάνεται άλλοτε με ήπιους τρόπους, άλλοτε αυστηρότερα όπως είδαμε παραπάνω. Εξαρτάται πάντα απ' τον τύπο του γονέα. Αναλύοντας και βρίσκοντας συσχετίσεις σημαντικές και μη αντιστοίχως διαπιστώνουμε ποια είναι η γνώμη και η στάση των γονιών επί του πρακτέου και πως λειτουργούν σήμερα. Είδαμε λοιπόν ότι όσο λιγότερες ώρες εργάζονται οι γονείς, τόσο καλύτερες είναι κι οι επιδόσεις των παιδιών τους. Και αυτό συμβαίνει διότι πιθανότατα ασχολούνται με την κατ' οίκον βοήθεια του παιδιού τους πολλή περισσότερη ώρα σε σχέση με τους γονείς που λείπουν πολλές ώρες απ' το σπίτι κι οι οποίοι εκ των πραγμάτων μεριμνούν λιγότερο. Ένα επιπλέον στοιχείο που σημειώνεται είναι η αυξημένη θετική συσχέτιση του εισοδήματος των γονέων το οποίο όσο μεγαλύτερο είναι, τόσο περισσότερο επηρεάζει θετικά την επίδοση των παιδιών. Οι γονείς όταν έχουν περίσσια χρημάτων τα επενδύουν με σκοπό τη βελτίωση της απόδοσης των παιδιών τους και αυτό αποδεικνύεται από τα εμπειρικά αποτελέσματα. Η πλειοψηφία των γονέων ξοδεύει τουλάχιστον 500-1000 ευρώ μηνιαίως ως δαπάνη για τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους με τα ανάλογα θετικά αποτελέσματα για την επίδοσή τους. Όσο μεγαλύτερο λοιπόν είναι το εισόδημα των γονέων, τόσο μεγαλύτερη είναι κι η δυνατότητά τους για αυξημένες δαπάνες για τα παιδιά τους.

Ένα σημαντικότατο θέμα που επαληθεύει και την έρευνα που καταγράφηκε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας είναι η υψηλή αλληλεπίδραση του μορφωτικού επιπέδου των γονέων σε σχέση πάντα με την επίδοση των εφήβων. Παρατηρώντας κλιμακωτά ως προς το επίπεδο μόρφωσης τη σχέση αυτού με την επίδοση των

παιδιών βλέπουμε ότι όσο υψηλότερο είναι το ένα τόσο υψηλότερο είναι και τ' άλλο (επίπεδο μόρφωσης γονέων-επίδοση εφήβων). Αυτό αφορά το επίπεδο μόρφωσης και του πατέρα και της μητέρας σε σχέση με την επίδοση του παιδιού. Ως προς τα σημεία που παρουσίασαν υψηλό επίπεδο συσχέτισης προστίθεται το τελευταίο που αφορά στο είδος του σχολείου στο οποίο φοιτούν οι έφηβοι-στην προκειμένη περίπτωση το γυμνάσιο. Όπως φάνηκε λοιπόν απ' τα ερευνητικά αποτελέσματα τα παιδιά που έχουν δυνατότητα να φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο έχουν αυξημένες πιθανότητες να έχουν μέγιστες δυνατές επιδόσεις. Αυτό οφείλεται προφανώς στο ότι τα ιδιωτικά σχολεία υιοθετούν αυστηρότερο σύστημα εκπαίδευσης των παιδιών, επιδιώκουν και έχουν ως αυτοσκοπό υψηλές επιδόσεις απ' τα παιδιά. Αυτό πολλές φορές το θέτουν ως προϋπόθεση για να δεχθούν τη συνέχιση της φοίτησης ενός παιδιού σε ένα τέτοιου είδους σχολείο.

Εκτός όμως απ' τις μεταβλητές που έχουν θετική συσχέτιση, υπάρχουν και εκείνες οι οποίες δεν είναι θετικές αλλά παρόλα αυτά μας δίνουν και εκείνες σημαντικότερα μηνύματα και στοιχεία για το τι επί της ουσίας επηρεάζει τις επιδόσεις των εφήβων. Πιο συγκεκριμένα όπως διαπιστώθηκε, οι γονείς επιθυμούν να συνεχίσουν τα παιδιά τους τις σπουδές τους ανεξαρτήτως της υπάρχουσας-σημερινής επίδοσής τους. Επίσης αξιοσημείωτο θεωρείται το γεγονός ότι οι γονείς θέλουν και υποστηρίζουν τη συνέχιση των σπουδών των παιδιών τους ακόμα κι αν το εισόδημά τους είναι χαμηλό. Αυτό υποδεικνύει την τάση των γονιών να επιθυμούν το καλύτερο για τα παιδιά τους και να αψηφούν το ίδιο κόστος προκειμένου να τα βοηθήσουν. Εν κατακλείδι, αξίζει να αναφερθεί ότι από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του φύλου του παιδιού και της σχολικής του επίδοσης καταρρίπτοντας έτσι παλαιότερους ισχυρισμούς.

Κατά συνέπεια μπορούμε να δεχθούμε λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω ότι οι γονείς επιδιώκουν το καλύτερο δυνατό για τα παιδιά τους, προτιμούν να υστερήσουν εκείνοι σε κάποιες απ' τις προσωπικές τους επιδιώξεις παρά να παραβλέψουν εκείνες των παιδιών τους. Προσπαθούν πάντα για το ευνοϊκότερο αποτέλεσμα είτε έχουν την οικονομική ευχέρεια είτε όχι υπερβαίνοντας τις περισσότερες φορές των δυνατοτήτων τους, σκεπτόμενοι το όφελος των παιδιών τους και λειτουργώντας αφουγκραζόμενοι των επιθυμιών τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

Αποστολόπουλος Κ. (1998) *Μαθήματα Κοινωνιολογίας της Οικογένειας*, Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

Γεωργίου Σ. (1996) *Γονεϊκή συμπεριφορά και σχολική επίδοση*, Λευκωσία: Periodical publication of the Greek educational society

Δρόσου Ζ. (1985) *Παιδαγωγικά προβλήματα και γονείς*, Αθήνα: Αυτοέκδοση

Θεοφυλάκτου Θ. (1995) *Διάλογος με τους γονείς*, Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση

Ζαφειροπούλου Μ. (2005). *Ένα πρόγραμμα γνωσιακής-συμπεριφοριστικής παρέμβασης για την ενίσχυση της αυτό-αποτελεσματικότητας σε παιδιά με προβλήματα μάθησης στο σχολείο*, Αθήνα: Αυτοέκδοση

Ιμβριώτη Ρ. (1985) *Παιδεία και Κοινωνία- Ελληνικά εκπαιδευτικά προβλήματα*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή

Καϊλα Μαρία (1998) *Η Σχολική Αποτυχία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Κασσωτάκης Μ. (1981) *Η επίδοση των μαθητών Μέσης Εκπαίδευσης σε σχέση με το επάγγελμα και το μορφωτικό επάγγελμα του πατέρα, το οικογενειακό εισόδημα και την περιοχή έδρας του σχολείου τους*, Αθήνα: Γρηγόρης

Καψάλη Αχ. (1986) *Παιδαγωγική Ψυχολογία*, σελ.39, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη

Κορώση Κ. (1991) *Αναφορά στη λειτουργική ταυτότητα της σύγχρονης οικογένειας, στο Σχολείο και τη Ζωή*, Αθήνα: Κορώση

Κακαβούλη Δ. (1990) *Συναισθηματική ανάπτυξη και αγωγή*, Αθήνα: Αυτοέκδοση

Κεφάλαια, Μ. (1981) *Κοινωνική προέλευση και σχολική επίδοση*. Δελτίο Ομίλου Παιδαγωγικών Ερευνών, σελ. 50-56.

Κοντογιαννοπούλου Γ. - Πολυδωρίδη (1998) *Κοινωνιολογική ανάλυση της αξιολόγησης και της επίδοσης. (Οι εισαγωγικές εξετάσεις τόμος II)*, Αθήνα: Gutenberg.

Κρασανάκη Γ. (1991) *Ο πατρικός ρόλος*, Ηράκλειο: Κρασανάκη

Λαρίου - Δρεττάκη, Μ. (1993) *Η εγκατάλειψη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και παράγοντες που σχετίζονται μ' αυτή*, Αθήνα: Γρηγόρης

Λυκιαρδοπούλου Κ. (1996) *Η δύναμη της γυναίκας*, Αθήνα: Μέγας Σείριος

Μάνος Κ. (2000) *Ψυχολογία του Εφήβου*, Αθήνα: Γρηγόρης

- Μαρκαντώνη Ι. - Ρήγα Α. (1991) *Οικογένεια, μητρότητα, αναδοχή*, Αθήνα :Δ. Μαυρομάτη
- Μουδατσάκη Δ. (1995) *Οικογένεια και παιδί*, Ηράκλειο: Αυτοέκδοση
- Ξυλογιαννακοπούλου Γ. (2003) *Ο συμβουλευτικός ρόλος των γονέων*, Αθήνα: Γρηγόρης
- Παπαγεωργίου Χ. (2008) *Ο Ρόλος της οικογένειας στη σχολική επίδοση των παιδιών*, Αθήνα: Παπαγεωργίου
- Πυργιωτάκης Ιωάννης (2000) *Κοινωνικοποίηση και Εκπαιδευτικές ανισότητες*, Αθήνα: Γρηγόρης
- Σαμπάνη Μαρία (2003) *Η επίδραση του γονεϊκού παράγοντα στις σχολικές επιδόσεις των μαθητών* Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
- Τζανή, Μ. (1983) *Σχολική επιτυχία. Ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας*, Αθήνα: Γρηγόρη
- Φλουρής Γεώργιος (1989) *Αυτοαντίληψη και σχολική επίδοση και επίδραση γονέων*, Αθήνα: Γρηγόρη
- Φραγκουδάκη Άννα (1985) *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*, Αθήνα: Παπαζήση
- Χριστοδουλίδη Α. (2000) *Εμείς και τα παιδιά μας*, Λευκωσία: Αυτοέκδοση

Ξενόγλωσση:

Brito J. & Waller H. (1994). *Partnership at a price? Problematizing Parental Involvement*, 157-166, London: Institute of Education. University of London.

Chapman J. Lambourne R. Silva P. (1990). *Some antecedents of academic self-concept: A longitudinal study*. London: British journal of Educational Psychology, Vol. 6, pp 142-152

Clarke - Stewast A. (1998) *The child when the mother works*, Athens: P. Koutsoubos

Collins J. Stevenson H & Lee S. (1990) A collaborative assignment on the Role of culture in child development and education, *Journal Article Excerpt*, Vol. 2, No.4

Fullan M. (1982) *The meaning of educational change*, New York: Teachers College Press

Herbert M. (1989) *Psychological problems of adolescent*, (Επιμέλεια Α. Καλατζή-Αζίζι), Athens: Ellinika Grammata

Helmut F. (1989) *Social integration and education*, Athens: Castanioti

Gordon T. (2007) *The effective parent*, Athens: Evrospoudi

Tomlinson S. (1991) Decision-making in psychologists professional interviews, *Educational Psychology in Practice*, 7(2): 82-7. Belgium: Academic Publishing Company

Winnicott D.W (1984) *The child and the family*, Argentina: Paidos Argentina

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

Παρακαλώ συμπληρώστε τις ακόλουθες ερωτήσεις, κυκλώνοντας την απάντηση της επιλογής σας.

1) Φύλο:

- α) Άντρας
- β) Γυναίκα

2) Ηλικία:

- α) 25-30
- β) 30-45
- γ) 45-60
- δ) 60 άνω

3) Επίπεδο Μόρφωσης πατέρα:

- α) Δημοτικό
- β) Γυμνάσιο
- γ) Λύκειο
- δ) ΤΕΙ
- στ) ΑΕΙ (Πτυχιούχος)
- ζ) Μεταπτυχιακό

4) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας:

- α) Δημοτικό
- β) Γυμνάσιο
- γ) Λύκειο
- δ) ΤΕΙ
- στ) ΑΕΙ (Πτυχιούχος)
- ζ) Μεταπτυχιακό

5) Ποιο είναι το φύλο του παιδιού σας;

- α) αγόρι
- β) κορίτσι

6) Από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένειά σας;

- α) 1-3
- β) 4-6
- γ) περισσότερα από 6

7) Έχει αδέρφια το παιδί σας;

- α) ναι
- β) όχι

8) Εργάζεστε;

- α) ναι
- β) όχι

9) Εάν είστε εργαζόμενος πόσες ώρες εργάζεστε την ημέρα;

- α) 1-4
- β) 5-8
- γ) πάνω από 8 ώρες

10) Ποιο είναι το ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα;

- α) 0 έως 5.869 ευρώ το πρώτο μέχρι 10.000 ευρώ
- β) 10.000 ευρώ έως 17.608 ευρώ
- γ) 17.900 ευρώ σε 23.500 ευρώ
- δ) 23.500 ευρώ σε 29.500 ευρώ
- ε) 29.347 ευρώ και άνω

11) Στέλνετε το παιδί σας σε ιδιωτικό ή δημόσιο σχολείο;

- α) Δημόσιο
- β) Ιδιωτικό

12) Πόσες ώρες την ημέρα απασχολείστε με το παιδί σας; Παρακαλώ σημειώστε τον τρόπο απασχόλησης με το παιδί (σημειώστε παραπάνω από ένα).

- α) έλεγχος του παιδιού σχετικά με τα μαθήματα
- β) γενικά με την ανατροφή του παιδιού
- γ) φροντίδα του παιδιού
- δ) βοήθεια στα μαθήματα του παιδιού
- ε) άλλο

προσδιορίστε.....

13) Ποια είναι η επίδοση των παιδιών σας στο σχολείο;

- α) Εξαιρετική
- β) Πολύ καλή
- γ) Καλή- Μέτρια

δ) Κακή

14) Επιθυμείτε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν τη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ενιαίο λύκειο) μετά το γυμνάσιο;

α) Ναι

β) Όχι

15) Συμφωνείτε με τις προθέσεις των παιδιών σας για την επιλογή των μελλοντικών σπουδών τους;

α) Ναι

β) Όχι

16) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση που παρέχουν τα τεχνικά σχολεία περιορίζει τις ευκαιρίες για την επαγγελματική εξέλιξη των παιδιών σας;

α) Ναι

β) Όχι

17) Θα συντείνετε ώστε να συνεχίσουν τα παιδιά σας τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αν και εφόσον οι βαθμοί τους είναι καλοί;

α) Ναι

β) Όχι

18) Ποιες είναι οι μηνιαίες δαπάνες για το παιδί σας;

α) 0-500 ευρώ

β) 500-1000

γ) 1500 και άνω

19) Θεωρείτε ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα παρέχει υψηλής ποιότητας σπουδές;

α) ναι

β) όχι

20) Εάν όχι τότε κατά τη γνώμη σας τι θα πρέπει να γίνει έτσι ώστε το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να γίνει αποδοτικό;